

Opdracht en overdracht van de Gemeente van Christus

Zes gespreksavonden
voor gemeenteleden van de
Evangelisch Lutherse gemeente
in Amsterdam-Zuid Oost
aan de hand van de brief van Paulus aan Timoteus
naar het boek "Huis naast de synagoge" van Prof. Dr. Maarten den Dulk

- Eerste avond:
Inleiding
Plaatsbepaling van de christelijke gemeente
- Tweede avond:
Over de uitleg van de Schrift
- Derde avond:
Aanwijzingen voor de liturgie van de gemeente
- Vierde avond:
Het geheim en de levensstijl van de gemeente
- Vijfde avond:
Aanwijzingen voor de sociale opbouw van de gemeente
- Zesde avond:
Over de strijd om de gerechtigheid in de samenleving

Eerste avond

Inleiding

Dit is een gesprekskring voor mensen die iets met de kerk hebben.

Ze bezoeken een kerkdienst. Dat is nog betrekkelijk veilig, want anoniem. Je hebt met de organisatie niets van doen. Je kunt het allemaal wat aankijken, misschien zo af en toe je waardering uitspreken of commentaar leveren. En daar kan het bij blijven.

Maar het kan raar gaan. Het kan gebeuren dat mensen die een kerkdienst bezoeken van lieverlee hun nek uitsteken, want ze willen wat. Ze stappen in een werkgroep, willen zich inzetten voor de jongeren, of juist voor de ouderen, ze doen mee aan de cantorij, zetten zich in voor het beheer van het kerkgebouw, ze worden ouderling of diaken, schuiven aan bij vergaderingen, en moeten ter plekke een oordeel klaar hebben in zaken waar ze niet voor zijn opgeleid.

Vanaf dat moment wordt het moeilijker. Want nu horen ze bij de kerkelijke organisatie en worden ze aangesproken op wat er besloten wordt of op wat er mis gaat. Maar ze gaan door, want ze weten dat als zij het laten afweten, er gewoon niets meer gebeurt, omdat er geen anderen klaarstaan. Ze krijgen steeds meer te doen, en ze hebben nauwelijks nog tijd voor de vraag, waar ze nu eigenlijk mee bezig zijn.

Juist diegenen die actief zijn, verliezen het zicht op de zin van de kerk. Ze voelen zich verantwoordelijk, maar waarvoor precies? Dat geldt voor veel meelevende leden en vrijwilligers, maar het geldt net zo goed voor de professionals. En toch is er geen andere weg om die zin te vinden, dan zelf meedoen.

De apostel Paulus draagt de zorg voor de gemeente in Efeze over aan zijn jongere medewerker Timoteüs. Timoteüs komt dus als beginneling en als iemand van buitenaf in een bestaande gemeente. Wat geeft Paulus hem als opdracht mee, en hoe zal het voor Timoteüs zijn om in een rijdende trein te stappen?

We beginnen eerst maar bij onszelf.

Wat gebeurt er met mij als ik actief mee doe in de gemeente?

1. Ik word op mezelf en mijn diepste overtuigingen teruggeworpen
2. Ik word medeplichtig gemaakt aan de gang van zaken in de gemeente
3. Naarmate ik meer in het werk betrokken word, komt er steeds meer werk bij.

1. Ik word teruggeworpen op de kern van mijn bestaan:

- a. Ik ben eigenlijk een twijfelaar. Voor mij is God een grote onbekende. We kunnen van ons uit niets over God zeggen en weten. Dat werkt door in de praktijk. Als God een grote onbekende is, is de gemeente dat ook. Ik kan de gemeente niet zo goed zien als 'volk van God'. Ik blijf - hoezeer ik ook meedoe - innerlijk op afstand. Dat merken mensen. Sommigen voelen zich daarbij onveilig, anderen herkennen mijn twijfel en zijn blij een medestander te vinden.
- b. Ik durf voluit en met een goed geweten te belijden dat God werkelijk God is. Die overtuiging werkt onmiddellijk door in de praktijk: Als God er mag zijn, dan mag de kerk er natuurlijk ook zijn. Het kerkelijk werk krijgt bij mij vanzelfsprekend prioriteit. De verschillende taken op pastoraal, diaconaal of liturgisch gebied zet ik gewoon in mijn agenda. Ik vind het nu eenmaal belangrijk te werken aan de opbouw van de gemeente. Er zijn mensen die door deze positieve instelling gestimuleerd worden ook mee te werken, anderen haken direct geïrriteerd af, omdat ze bij mij te weinig ruimte krijgen voor kritiek.
- c. Ik ben een kind van mijn tijd. Ik kan helemaal meegaan met het atheïsme. Ik kan toegeven dat kerk en christendom op hun retour zijn. Maar ik kan ontroerd raken bij het lezen van een gedicht of een psalm, het zingen van een lied, ik kan in het Museum voor Eigentijdse Kunst de religieuze ervaring van mijn leven krijgen. Kortom: ik ben een vat vol tegenstrijdigheden. De uitstraling naar de praktijk laat zich denken. Een aantal mensen voelt zich aangesproken door deze fragmentarische, beweeglijke houding. Bij anderen roept het precies de tegenovergestelde reactie op: zij verlangen naar een ongebroken, fundamentele houding.

2. Ik word betrokken in de activiteiten van de gemeente. Daar word ik medeplichtig gemaakt aan wat er ten goede en ten kwade gedaan wordt.

Het is nu eenmaal altijd instappen in een rijdende trein. Je wordt meteen meegenomen in het tempo - en wat erger is- de richting die reeds lang vóór jou bepaald zijn. Je kunt niet helemaal bij het begin beginnen. Integendeel, het werk van je voorganger wordt tot jouw taak gemaakt. Zo word je - of je wilt of niet- medeplichtig gemaakt aan de bestaande praxis. Dat is onvermijdelijk.

De opdracht is dan:

a. Vertrouwd worden met de situatie:

Dat vraagt inlevingsvermogen: je moet de situatie zo goed leren kennen, dat je van binnenuit begrijpt in wat voor context mensen zich bevinden en waarom ze onder deze

omstandigheden doen wat ze doen. Dat vergt geduld, tijd, aandacht: Hoe liggen de verhoudingen tussen de mensen?

Wat zijn de openlijke en verborgen wensen en frustraties?

Wat voor verhalen worden er verteld over de wording van deze bijzondere gemeente in deze bijzondere plaats?

Wat zijn de voedende bronnen en wat de vergiftigende conflicten?

b. Duidelijkheid scheppen in het doel.

Dat is iets anders dan de gemeente opzadelen met een beleidsplan. Dat werkt niet. Mensen moeten onbevreesd voor kritiek en hoon kunnen zeggen waar ze voor willen gáán. Ze moeten zelf verantwoordelijk leren zijn voor wat ze willen, en dan samen- zo verschillend als ze zijn- een zoektocht beginnen naar het doel.

3. Ik raak verstrikt in allerlei verplichtingen. Het wordt steeds moeilijker een onderscheid te maken tussen primaire taken en allerlei werk dat niet direct tot de eigen opdracht behoort.

Het begint onschuldig, met de bereidheid om van alles aan te pakken, niet alleen wat binnen de directe werksfeer ligt, maar ook wat van buiten gevraagd wordt. Het eindigt met het besef geleefd te worden, terwijl het plezier in het werk afneemt en er geen ruimte meer is voor ontwikkeling, niet in deskundigheid en ook niet in geestelijke groei. Hoe zeg je nee?

Pauze

Er is geen ander alternatief dan regelmatig pauze te nemen en zich te binnen te brengen wat de plaats van de gemeente is, wat de opdracht van de gemeente is en hoe je zelf met deze opdracht omgaat.

Komt er dan nòg iets bij? Een studiedag, een trainingsweek, een conferentie, een weekend op de hei met de kerkenraad? Nee, wat bedoeld wordt met 'pauze nemen' is niet iets extra's bovenop het al overladen programma, maar precies dat wat iedere gemeente al doet: de wekelijkse kerkdienst, waar de gemeente zich haar roeping bewust wordt. Daar gebeurt het: de boeken gaan open, de gang van profeten en apostelen wordt gevolgd, de gemeente voegt zich daarbij, neemt eten voor onderweg en zet de route voort. Hier leert de gemeente wat haar te doen staat. Het is dus belangrijk dat deze pauze in acht genomen wordt.

Plaatsbepaling van de christelijke gemeente

1. Joodse aanleg

De Christelijke gemeente is ooit begonnen als een variant van de Joodse gemeente uit de tijd na de ballingschap. Dat heeft haar karakter bepaald. Als we dat vergeten, krijgen we kapsones. De Joodse gemeenschap is gevormd na de verwoesting van de eerste Tempel en na de ballingschap, ruwweg de vijfde eeuw voor Chr. De joodse gemeenschap moest zich toen op geheel nieuwe wijze definiëren. We lezen daarover in de boeken van Ezra en Nehemia. Het is een voorbeeld van 'gemeenteopbouw'.

We zien drie bewegingen om tot vernieuwing te komen:

- a. De herbouw van de tempel onder leiding van Zerubbabel en Jesjoea. (Ezra 1-6).
De herbouw van de tempel bevestigt dat de joodse gemeenschap er weer mag zijn. Dit huis representeert het geheim van haar identiteit. Het geheim is de verborgen aanwezigheid van haar God.
- b. Het onderwijs van de Tora (Ezra 7-10)
Ezra introduceert de Tora als leerboek voor de hele gemeenschap, voor vrouwen zo goed als voor mannen, en voor kinderen vanaf een bepaalde leeftijd. Hij roept op tot radicale omkeer in levensstijl. Hij brengt de gemeente bijeen rond schriftlezing en prediking. De gemeente viert feest, belijdt schuld en bevestigt haar geloof.
- c. Sociale rechtvaardigheid (Nehemia 1-7)
Nehemia zet zich in voor de sociale en economische opbouw van het maatschappelijk leven. Hij werpt dammen op tegen het onrecht dat de gemeenschap van buitenaf bedreigt. Maar ook tegen het onrecht dat haar van binnenuit bedreigt.

Deze drie verschillende bewegingen waren nodig om gemeenschap te vormen.

Het wordt allemaal beschreven als een beweging van God, waardoor mensen in beweging gezet worden. Het is Gods hand waardoor de handen van mensen vrijgemaakt worden om dit bijzondere werk te doen. Het onverwachte, verrassende en vrije handelen van Cyrus en Zerubbabel, de daden van Ezra en Nehemia en de grote vreugde van de gemeenschap, zijn antwoord op het bevrijdende handelen van God. Hun actie weerspiegelt de actie van deze God.

Zo verstaan onthult dit verslag van gemeenteopbouw niet alleen de aard van de Joodse gemeente, maar tegelijk daarmee ook de aard van hun God. Hij is een God die zelf neerdaalt om de mensen te ontmoeten in een huis op aarde; die tegelijk de mensen opricht om vrij te zijn, bewust en goed onderlegd in het heilige onderricht; die dit alles doet om de mensen te betrekken in de strijd voor een rechtvaardige samenleving.

Vertaald naar de huidige situatie waarin de christelijke gemeente zich bevindt:

- a. Het is de taak van de gemeente een huis te zijn voor de ontmoeting van God en mensen. Dat kan ze alleen door een goed huis te zijn: door met elkaar ruimte open te houden voor het geheim van de aanwezigheid van God op aarde.
- b. De normatieve bron van de kerk is de Schrift. Daarnaast is er de rijke, veelzijdige en levende traditie van de kerk. Die twee horen bij elkaar: Ezra richt de aandacht van de gemeente op de Tora als normatieve bron, maar tegelijk brengt hij een proces opgang waarin de gemeente die Tora opnieuw kan leren verstaan.
- c. De gemeente richt zich op de komst van Gods rijk, waardoor de hele samenleving veranderd en vernieuwd zal worden. In het licht van dit komende Rijk probeert men temidden van bestaande maatschappelijk machtsverhoudingen tekenen van recht en gerechtigheid op te richten.

Kort samengevat: voor de gemeente zijn **drie oriëntatiepunten** van belang:

- de opbouw van de onderlinge gemeenschap, als een 'huis van God'.
- het leren kennen van 'het verhaal van God en mensen'.
- de strijd om een rechtvaardige samenleving, in de hoop op "Gods rijk".

2. Heidense aandrif

In de tijd van Ezra en Nehemia ging het om een Joodse gemeenschap die uit ballingschap terugkeerde naar Jeruzalem en daar een nieuw bestaan opbouwde.

De verhouding tussen de (Joodse) sociale gemeenschap en de (Joodse) godsdienstige gemeente was dus tamelijk overzichtelijk.

De jonge christelijke gemeente stelde de gemeenschap principieel open voor niet-Joden. De verhouding tussen liturgische gemeente en sociale gemeenschap verloor daardoor haar vanzelfsprekendheid. De liturgische gemeente ging op in het geheel van de samenleving, maar introduceerde daar tegelijk de erfenis van Israëls profeten en apostelen en wilde de volken verplichten aan deze bijzondere woorden van Israël. De verhouding tussen gemeenschap en gemeente kwam onder druk te staan van deze twee tegengestelde krachten: de universele openheid naar de wereld van de volken en de bijzondere gehechtheid aan de getuigen van Israëls God. Beide waren onopgeefbaar. De spanning liep soms hoog op.

Deze dynamiek kenmerkt de christelijke gemeente tot op de huidige dag. In elke cultuursituatie komt ze naar voren, steeds onder een andere naam.

Vanaf de negentiende eeuw was er bv. in de Nederlandse protestantse kerk een tegenstelling tussen “kerstening van de samenleving” en “secularisatie van de kerk”.
Kerstening van de samenleving: dat is de kerk die vindt dat de gestalten van Gods rijk zichtbaar gemaakt moeten en kunnen worden in de samenleving. De kerk moet dus duidelijk spreken en krachtige daden stellen.
Secularisatie van de kerk: dat is het experimentele handelen van de kerk die ervan overtuigd is dat de zaak van Gods gerechtigheid te vinden is in de bewegingen in de maatschappij waar mensen bevrijd worden tot waarachtige menselijkheid. Daar moet de kerk aanwezig zijn, zonder er een kerkelijk stempel op te drukken.

Hoe kun je recht doen aan de bijzondere opdracht van de kerk in de context van de mondiale samenleving? Hoe kun je binnen de gemeente een concurrentiestrijd over de opdracht van de kerk voorkomen?

Antwoord:

Door een dubbele organisatievorm van de kerk, waarin het bijzondere van de kerk en het algemene van de samenleving naast elkaar staande verantwoordelijkheden zijn.

De bijzondere opdracht van de kerk concentreert zich in de kerkdienst. Hier ligt de verantwoordelijkheid voor de liturgie en voor de kerkgebouwen. Hier richt zich de aandacht op het gebed, het lied, de schriftlezing, de verkondiging, doop en avondmaal, maar ook op kerkgebouw, kunst en kerkmuziek. Hier wordt geleerd in catechisatie, leerhuizen en

gespreksgroepen. Hier laten mannen en vrouwen, kinderen en volwassenen elk op eigen wijze zich door God roepen om ongegeneerd ‘gemeente’ te zijn temidden van vele andere culturele en religieuze gemeenschappen. Ze doen wat ze doen in volledige betrokkenheid op de samenleving, en zij doen het in principiële gastvrijheid voor allen.

De opdracht van de kerk in het geheel van de maatschappij waaiert uit in de functies van algemene vormen van hulpverlening, van pastoraat en diaconaat, vormingswerk en allerlei vormen van sociale, economische en politieke activiteit. Haar opdracht kan beginnen bij de eigen groep, maar is dan per definitie niet tot de eigen groep beperkt.

Het komt erop aan dat voor elk van deze beide wijzen van werken voldoende organisatorische ruimte wordt geschapen. De ene werkwijze moet de andere niet verdringen, maar juist mogelijk maken. Om dat te stimuleren zijn voor elk werkveld een eigen leiding en een eigen beleid en een eigen verantwoordelijkheid en een eigen agenda nodig.

Het bijzondere en het algemene van de opdracht van de kerk blijft een zaak van de hele gemeente. De gemeente moet erop ingesteld zijn, dat er voor beide bewegingsvrijheid is.

3. Christelijke overlevering

De christelijke gemeente laat zich kennen als een in aanleg Joodse gemeenschap, die echter op drift is geraakt onder de volken. Daar probeert ze aan Jezus naamsbekendheid te geven. Die naam staat er immers garant voor dat de hele wereld is gesteld 'under new management', namelijk onder het koningschap van de God van Israël. Dat moeten de volken wel weten. Met die pretentie is de kerk haar eigen weg gegaan en heeft zij geschiedenis gemaakt. Beter gezegd: zij zijn als volgelingen van Jezus betrokken in de geschiedenis die Hij maakt.

Hoe maken zij hun weg door de tijd? Het lijkt doodgewoon. De ene generatie draagt de zorg voor de gemeente over aan de volgende generatie. Het is niet anders. Door de daad van de overlevering maakt de gemeente haar weg door de tijd. Elke nieuwe generatie moet het werk voortzetten, onder andere omstandigheden en met nieuwe uitdagingen op onbekende fronten. En dat gaat maar door. Geschiedenis maken is overleveren. Heel gewoon - alleen, het gaat niet vanzelf. Het gaat niet zonder dat moment waarop er een vonk overslaat van leraar op leerling.

Overleveren kan een drama zijn vanwege de sluimerende of openlijke concurrentie tussen de elkaar opvolgende generaties. Wat de huidige generatie ooit ontvangen heeft als een waardevolle erfenis, kan ze alleen maar vruchtbaar maken door het dóór te geven als een zegen. Overleveren is dan: de zegen geven. En de zegen geven is: uit handen geven wat je hebt en het in handen geven van iemand die er iets heel anders mee zal doen dan jij voor mogelijk houdt. Het is een beweging waarin het verleden van de gemeente niet krampachtig wordt vastgehouden, maar juist wordt losgelaten in de verwachting van dingen die nog komen zullen. De luister van de gemeente ligt niet in een rijk verleden, maar ligt in de toekomst verborgen. Het kost moeite om dat inzicht toe te laten en de juiste houding te vinden bij het geven en nemen. Hier ligt dan ook de opdracht te blijven oefenen in overleveren. De gemeente laat zich nergens zo goed kennen als in de manier waarop zij haar 'zaak' overlevert van de ene generatie aan de volgende.

Het probleem van de overlevering spitst zich toe, wanneer het niet alleen gaat om de 'zaak' van de gemeente, maar om de gemeente zelf, zowel haar geheim als haar opbouw en organisatie. Hoe levert de gemeente zichzelf over? Of: hoe wordt zij overgeleverd? In het Nieuwe Testament vinden we een document dat laat zien hoe het geheim, de opbouw en de organisatie worden overgeleverd van de ene naar de andere generatie. Het is de eerste brief van Paulus aan Timotheüs. De strekking is van die brief is eenvoudig: Paulus draagt de zorg voor de gemeente in Efeze over aan zijn veel jongere medewerker Timotheus.

De brief van Paulus aan Timotheus gaat dus over "overlevering".

We proberen die brief in onze eigen context te verstaan, en lezen de brief tegen de achtergrond van de drie oriëntatiepunten en de twee werkvelden die we in de vorige hoofdstukken naar voren hebben gehaald.

Leeswijzer bij de brief

Drie oriëntatiepunten:

1. De gemeente (1 Tim. 3:14-4:10)
 - levensstijl
 - inclusiviteit
 - missionaire opdracht
2. De Schrift (1 Tim. 1:3-20)
 - hoe wordt de Schrift uitgelegd en met welk gezag?
3. Sociale rechtvaardigheid (1 Tim. 6:2-21)
 - over het grote geld

Twee werkvelden:

1. Bijzondere opdracht:
 - aanwijzing voor de liturgie van de gemeente (1 Tim. 2:1-3:13)
 - het leren en uitleggen van de Schrift (1 Tim. 2:11-15)
 - het voorgaan in de dienst (1 Tim. 3:1-13)
2. Algemene opdracht:
 - sociale opbouw van de gemeenschap (1 Tim. 4:11-6:2a)
 - respect in het pastoraat
 - recht op bijstand
 - rechtspositie van ambtsdragers
 - respect in de arbeidsverhoudingen.

De brief is in deze presentatie uit vijf onderdelen samengesteld:

I. Voorwoord: over de uitleg van de Schrift (1:3-20)

II. Aanwijzingen voor de liturgie van de gemeente (2:1-3:13)

III. Over het geheim en de levensstijl van de gemeente (3:14-4:10)

IV. Aanwijzingen voor de sociale opbouw van de gemeenschap (4:11-6:2a)

V. Nawoord: over de strijd om gerechtigheid in de samenleving (6:2b-21)

In deze vijf hoofdstukjes wordt alles samengevat wat men moet weten over de opdracht van de gemeente.

U vindt in dit boekje steeds eerst de bijbeltekst in de vertaling van de Naardense Bijbel, dan een parafraze daarvan door Prof.dr. Maarten den Dulk, en daarna een rapportage van citaten/ervaringen van mensen uit (de geschiedenis van) de kerk.

Opdracht

Paulus aan Timoteüs

*Paulus, apostel van Christus Jezus
in opdracht van God, onze redder,
en Christus Jezus, onze hoop,
aan Timoteüs, in geloof
mijn eigen kind:
genade, ontferming, vrede,
van God de Vader en Christus Jezus,
onze Heer!*

Parafrase:

Ik, Paulus, schrijf dit in mijn hoedanigheid als gezant van Messias Jezus. Ik ben daartoe aangesteld krachtens een nieuwe beschikking van God. God wil daarmee laten weten dat Hij de bevrijder is van ons allen, zo goed van de Joden als van de volken. En Messias Jezus heeft deze beslissing van God eens en vooral uitgelegd met zijn woorden en daden, met leven en dood. Niet tevergeefs: met hem is de bevrijding van de hele wereld begonnen. Hij is de hoop van ons allen.

Ik richt mij tot jou, Timoteüs. Zoals ik mijzelf beschouw als je leermeester en geestelijke vader, zo erken ik jou openlijk als mijn meest echte leerling, mijn kind, opgegroeid in de sfeer van het vertrouwen dat in ons nieuwe onderwijs heerst. Als kind sta je in al mijn rechten.

Ik groet je, niet alleen met 'vrede!', maar tevens met de herinnering daaraan dat wij die vrede uit genade ontvangen. In deze brief voeg ik er nog iets aan toe. Israëls God ontfermt zich over wie Hij zich wil ontfermen, ook al horen ze niet tot zijn eigen volk. Van deze ontferming leeft de gemeente, die ik nu aan jou toevertrouw. Ontvang dus deze zegen:
*Genade, ontferming, vrede,
van God, Vader sinds de oertijd en van Messias Jezus, die in de eindtijd Heer is van ons allen.*

I. Voorwoord: Over de uitleg van de Schrift

1. De uitleg van de Schrift

*Dat ik je heb opgeroepen
om in Efeze te blijven
toen ik naar Macedonië vertrok,
was opdat jij aan sommigen
zou kunnen afkondigen
dat ze geen andere leer moeten brengen,
en zich niet moeten bezighouden
met fabels en
eindeloze geslachtsregisters,
die eerder twistvragen opleveren
dan een huishouden van God
dat leeft in geloof.
Het doel van de afkondiging is:
liefde, vanuit een rein hart
en een goed geweten,
en ongeveinsd geloof;
daarvan zijn sommigen afgedwaald
door zich te keren
naar zinloos gepraat;
zij willen leraren van de Wet zijn
maar begrijpen niet wat zij zeggen
noch wat zij over sommige dingen
bevestigen.
We weten dat de Wet goed is
als iemand hem op wetswijze gebruikt,
en dit weet, dat niet voor een rechtvaardige
er een wet ligt, maar voor
wettelozen en tuchtelozen,
goddelozen en zondaars,
heiligschenners en ontwijders,
vadermoorders en moedermoorders,
mensendoders,
hoereerders,
beslapers van de mannelijke soort,
mensenrovers, bedriegers, meinedigen,*

*en al het andere dat tegen
de gezonde leer ingaat
die strookt met de verkondiging
die mij is toevertrouwd:
van de glorie van de gelukzalige God.*

Parafrase

Bij de overdracht van mijn werk heb ik je zo toegesproken: jij moet hier in mijn plaats in de gemeente van Efeze blijven, terwijl ik op reis ga naar Macedonië. Terwijl ik dus onze beweging verder naar buiten breng - Europa in- is het jouw taak om de bestaande gemeente hier aan haar oorspronkelijke opdracht te blijven herinneren.

Jij dient ervoor te zorgen dat ze zich blijft wijden aan het leerproces rondom de Schriften, dat zijn de boeken van Mozes, die we uitleggen in de geest van de profeten en de apostelen. Ik zeg dit, opdat je alert blijft en nu dezen, dan genen aanspreekt en opdraagt dat ze zich ook werkelijk houden aan het Tora-onderwijs en dat ze daarbij de Tora zelf en geen andere Tora onderwijzen. Het gebeurt namelijk maar al te gauw dat ze de Schrift een andere betekenis gaan geven dan ze heeft. Dat doen ze door in hun uitleg een bepaald soort verhalen te gebruiken, met name geschiedenissen waarin de herkomst en de eigenheid van de gemeente wordt bezongen als die van een aparte familie, een exclusieve, geestelijke gemeenschap, een unieke beweging, een bijzondere, religieuze communititeit. En dat alles onbepert, dus zonder de betrekkelijkheid in te zien van deze bijzondere gemeente in de context van de mondiale samenleving. Die hang naar apartheid geeft meer aanleiding tot theologische debatten dan tot gemeenteopbouw van Godswege in een sfeer van vertrouwen. Dat is echter niet de bedoeling. De bedoeling van de opdracht om bij de Schrift te blijven is nu juist: schenkende, inclusieve liefde! Dáárom gaat het in de Schriftuitleg: de praxis van de liefde, uit een zuiver hart en met een goed geweten en in vertrouwen zonder valse schijn. Steeds als deze of genen daarvan zijn afgedwaald, vervallen ze tot nietszeggendheid. Ze willen wel Tora- leraars zijn, maar ze begrijpen zelf niet wat ze met hun onderricht zeggen, namelijk dat ze in zeker opzicht uitsluitend zelfbevestigend bezig zijn. Ik bedoel dat zij met hun theologie alleen maar hun eigen gelijk proberen te halen.

Wij menen echter dat de Schrift niet gebruikt mag worden in het eigen belang van een bepaald godsdienstig genootschap. Wij weten immers dat het met de Tora alleen dan eerlijk toegaat, wanneer iemand haar gebruikt op de wijze die de Tora zelf aangeeft. Wij willen de Schrift de gelegenheid geven zichzelf uit te leggen. Hier ligt de sleutel tot het verstaan.

De Tora is niet uitgegaan om de rechtvaardige in zijn gelijk te bevestigen, maar om juist hèn nabij te zijn, die geen Tora kennen en dus zonder gebod leven. De Schrift wordt het best begrepen in het milieu van mensen die God niet vrezen, de zogenaamde goddelozen,

onheilige, geseculariseerde mensen. De Tora wil juist daar haar kracht doen voelen, waar de rechten van de mens op grove wijze worden geschonden: bij hen die vaders en moeders naar het leven staan, mensenmoordenaars en hen die vrouwen en kinderen tot prostitutie brengen, mensenhandelaars. De Schrift wil een betrouwbaar woord laten klinken in het milieu van hen wier leven één grote leugen is en die dus geen woord kunnen houden. Zij wil geluk brengen in een ongelukkig bestaan. Kortom, zij wil genezing brengen wanneer het leven verziekt wordt, dus wanneer er iets, wat dan ook, tegen gezond onderwijs ingaat.

Zo luidt de goede boodschap! Deze boodschap straalt de heerlijkheid uit van een God die weet wat geluk is! En deze boodschap is aan mij toevertrouwd!

Rapportage

a. Lessen in liefde

Marten Micron (1554):

De bijbel en de uitleg ervan hoort thuis in de kerkdienst. De Schrift hoort niet in handen van de wetenschappelijke vakgeleerden of in de sfeer van de literaire liefhebberij, de Schrift hoort thuis in de gemeente. Het is háár leerboek. De uitleg is háár ambacht. Zij verstaat als geen ander de kunst van de uitleg.

Maarten Luther (1523):

“Het heeft geen enkele zin in de dienst van de gemeente de bijbel voor te lezen of voor te zingen zónder uitleg.Men probeert intussen wel in preken en in liederen de gemeente te onderwijzen, maar daarvoor gebruikt men andere verhalen, die de mensen directer zouden aanspreken. Waarom zou je andere verhalen gebruiken? Dat zijn toch fabels en leugens! ...Het eerst wat men dus moet weten is dat de christelijke gemeente nooit zal samenkomen, tenzij daar Gods Woord zelf gepreikt wordt en erom gebeden wordt, al is het nog zo kort. “

Veel hoeft het niet te zijn, als er maar iets geleerd wordt, zegt Luther. Het gaat daarbij om een leren dat ervan uitgaat dat de leerling aangesproken wordt door Godzelf. Dat maakt dit leren tot iets uitzonderlijks. Daar is een groot vertrouwen en veel discipline voor nodig. Maar alleen deze vorm van leren maakt de gemeente tot gemeente. Zij is er, omdat er iets uitgaat van God. Dat ‘iets’ is haar zorg. Om zich van dit ‘iets’ bewust te maken en het te onthouden en te leren, is het nodig het getuigenis van profeten en apostelen present te stellen en uit te leggen. Is er over dit ‘iets’ meer te zeggen? Denk aan wat Paulus zegt over het doel van ‘leren’. De bedoeling van de opdracht (om te leren) is liefde uit een zuiver hart, met een goed geweten en in vertrouwen zonder valse schijn. Dat ‘iets’ is liefde. Het komt erop aan dat we in de ruimte gezet worden van de ontmoeting met Godzelf en betrokken worden in het gesprek dat God met ons voert. In de samenkomst van de gemeente kan de Schrift niet zonder prediking. Maar beide zijn er niet om zichzelf, maar om de liefde te leren.

Augustinus:

“Daarom, wie denkt de heilige Schriften of welk deel daarvan te hebben begrepen, maar niet begrijpt dat hij door dat inzicht die dubbele liefde tot God en de naaste moet opbouwen, heeft er nog niets van begrepen.”

b. De Schrift legt zichzelf uit.

Paulus forceerde hiermee een tegenstelling tussen de Joodse traditie van de uitleg van de Tora en de Joods Tora zelf. Daarmee schiep hij ruimte voor een nieuwe werking van de Joodse Schrift, namelijk in de context van de niet-Joodse volken.

Maarten Luther bestreed het leergezag van de paus. Hij zette de ambtsdragers uit de schriftgeleerde macht en verklaarde dat er maar één instantie is die de Schrift kan uitleggen, en dat is zichzelf.

Miskotte:

De Schrift als geheel wijst naar de bewogen beweging van de levende God, die met een mensenvolk door alle mogelijke weerstanden hen op weg gaat naar een rijk van vrede en recht. Vanuit dit perspectief krijgt de Schrift de kans zichzelf uit te leggen, vanuit haar eigen structuren en grondwoorden.

De ander moet zichzelf kunnen uitleggen en alleen zo kunnen we de ander begrijpen.

Hier ligt de eerste opdracht voor de gemeente: de Schrift legt zichzelf uit. Voor wie het verstaat is het een grondregel voor de omgang met elk document in de wereldliteratuur. Geen manipulatie, maar onbaatzuchtige aandacht voor het eigene van de literaire erfenis van de mensheid. Deze grondregel oefent de gemeente in de dagelijkse omgang met de bijbel, waar alles aankomt op liefderijke en respectvolle communicatie.

c. De Schrift is nog niet uitgelegd

Marten Micron:

“Ook worden de Dienaren des Woords indien nodig vermaand, dat zij in hun preken niet te veel buiten hun tekst gaan, maar dat ze alles wat ze kunnen leren, of het nu vermaning of opwekking, kritiek of bemoediging is, voor zover mogelijk zullen nemen uit de tekst die voor hen ligt”.

Wat in 1 Tim.9 van de Schrift gezegd wordt: De Schrift is niet bestemd voor de ‘rechtvaardige’, voor de meelevende gemeente, maar voor de mensen die om zo te zeggen ‘van God noch gebod’ weten, zei Jezus van zichzelf: “Ik ben niet gekomen om de rechtvaardigen te roepen”(Marcus 2:17)

De Schrift wendt zich tot de samenleving, niet om hun het lesje te leren dat de gemeente al kent, maar in het vertrouwen dat de volken een speciaal orgaan hebben om de vreemde boodschap opnieuw te verstaan en uit te leggen. Wie de tekst van de bijbel wil horen, moet hem horen met de oren van de buitenstaander, de vreemdeling; dus tegen het klankbord

van andere normen en waarden, andere levensomstandigheden en ervaringen, andere godsdiensten, andere literatuur.

2. Welke ervaring leidde tot dit nieuwe verstaan? 1 Tim. 1:11-17

*Ik ben hem dankbaar
die mij kracht geeft: Christus Jezus,
onze Heer, omdat hij mij
betrouwbaar heeft geacht
toen hij mij in zijn dienst stelde,
ik die vroeger een lasteraar
en vervolger en geweldenaar was;
maar mij is ontferming bewezen,
omdat ik onwetend heb gehandeld,
in ongeloof,
ja, de genade van onze Heer
is alleroervloedigst geweest
met geloof
en de liefde in Christus Jezus.
Te vertrouwen is het woord
en aller aanvaarding waardig,
dat Christus Jezus tot de wereld
is gekomen om zondaars te redden;
van wie ik de eerste ben;
maar daarom is mij
ontferming bewezen,
opdat in mij als eerste
Jezus Christus zijn lankmoedigheid
zou tonen, tot een voorbeeld
voor wie nog in hem gaan geloven,
op weg naar eeuwig leven.
Aan de Koning der eeuwen,
de onvergankelijke onzichtbare
enige God, zij eer en glorie
tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

Parafrase:

Tot nu toe heb ik het over de uitleg van de Schrift gehad alsof het om een uitlegkundig principe ging. Maar zo is het niet. Ik beschik niet over de sleutel om de Schrift te verstaan. Integendeel, er is iets gebeurd waardoor mij de middelen die ik vroeger meende te hebben om de Schrift te verstaan uit handen zijn genomen. Ik ben aangeraakt door Gods

ontferming, waarover ik in de aanhef van deze brief al sprak. Deze ervaring is zo schokkend en overweldigend geweest, dat ik er alleen over spreken kan in heel persoonlijke, meditatieve taal, waarbij ik dicht bij mijn beleving blijf. Ik bedoel de taal van het gebed. Dit persoonlijke gebed is de wortel van het nieuwe verstaan van de Schrift, waartoe ik jou en de gemeente oproep.

Ik dank Hem, Messias Jezus, ons aller Heer, die mij de kracht geeft om deze boodschap te verstaan. Hij heeft mij immers betrouwbaar geacht en heeft mij in dienst genomen, hoewel ik eerder een lasteraar, een vervolger, een verdrukker was van diezelfde gemeente. Ik moest door een crisis heen. Mij moest van Jezuswege ontferming geschieden. Door deze ervaring ben ik mijzelf anders gaan zien. Ik zag mijzelf niet meer in het gezelschap van de “rechtvaardigen die Gods Wet betrachten” in onderscheid tot de “goddelozen zonder God en Gebod”. Ik besepte tot mijn schaamte en verdriet dat ik net zo leefde als die anderen. Het onderscheid tussen ‘ons’ en ‘anderen’ was daarmee weggefallen. Jezus bleek een Messias voor de anderen te zijn. Zo is het inzicht gegroeid waarvoor ik sindsdien sta: door de komst van de Messias zijn voor mij de grenzen van mijn Joodse cultuur en godsdienst doorbroken. Hij is in de wereld der volken gekomen om daar de door ons genoemde ‘goddelozen’ te bevrijden. Zo kon de Messias Jezus aan mij als aan een eersteling, demonstreren met hoe ontzaglijk veel geduld God de geschiedenis der volken tot nu toe verdragen heeft. Het gaat in mijn levensverhaal dus om meer dan een persoonlijke ervaring. Het gaat om het aanbreken van een nieuwe tijd voor heel de wereld!

Vgl. de ervaring van Maarten Luther:

Luther leest Romeinen 1, vers 17: het evangelie is een kracht van God tot zaligheid, wánt de gerechtigheid van God wordt daarin geopenbaard... Gerechtigheid van God is dus voor Paulus goed nieuws. En ineens begrijpt Luther het: Gods gerechtigheid is iets positiefs. Het is een gave, een geschenk.

‘En ineens zag ik het: wij leven, wij leven niet door ons doen, maar door Gods schenkende gerechtigheid in Christus. Toen werd die tekst van Paulus mij tot een porta paradisi, tot een deur van het paradijs’. Wij leven, wij leven niet door ons doen, maar door Gods schenkende gerechtigheid in Christus: dat is het hart van Luthers reformatische ontdekking. Gerechtigheid is een geschenk waarmee God de onrechtvaardige rechtvaardig maakt.”

Hoe ga je om met verzet tegen dit nieuwe verstaan? 1 Tim. 1:18-20

*Dit af te kondigen
draag ik jou op,
mijn kind Timoteüs,
overeenkomstig de profetieën
die jou voorgedaan zijn,
opdat je, in eenheid daarmee,*

*de goede strijd zult strijden,
in het bezit van geloof en
een goed geweten;
omdat sommigen dat
van zich gestoten hebben,
hebben zij met het geloof
schipbreuk geleden;
van hen is Hymeneüs er een,
en Alexander ook, en ik
heb hen prijsgegeven aan de satan,
om het lasteren af te leren.*

Parafrase:

Ik kom nu weer terug bij de opdracht die ik aan jou persoonlijk toevertrouw, mijn leerling, mijn kind, Timoteüs . Ik bedoel de opdracht om de Schrift te horen en te verstaan in de sfeer van de messiaanse tijd. Deze wijze van uitleggen wordt in de gemeente heftig aangevochten. Daarom is het zaak dat je je niet van de wijs laat brengen. Deze uitleg in de geest van de apostelen is namelijk geen eigenzinnige vernieuwing, maar het is geheel overeenkomstig datgene wat voorheen de profeten van Israël jou hebben aangezegd. Geïnspireerd door de taal van de profeten kun je het gevecht om de messiaanse uitleg van de Schrift aan. Het is een eerlijk gevecht, dat je kunt voeren met vertrouwen en met een goed geweten. Steeds zijn er mensen die dit goede geweten overboord zetten, maar dan lijden ze onherroepelijk schipbreuk, omdat ze dan de steun van het vertrouwen kwijt zijn. Ik denk aan onze medewerkers Hymeneüs en Alexander. Ik kon niet meer met ze samenwerken en moest ze laten gaan. Ik heb ze daardoor overgeleverd aan de Geest van het machtige verzet tegen de messiaanse tijd, Ik hoop dat ze daar uiteindelijk leren, wat ik langs pijnlijke weg ook heb moeten leren: niet te blijven volharden in het wantrouwen en het honende verzet tegen de weg van de Messias, de ontferming toe te laten en niet te lasteren.

Derde avond

II Aanwijzingen voor de liturgie van de gemeente (1:3-20)

1. De gebeden doen 1 Tim. 2:1-7

*Ik roep er dan toe op
dat als eerste van alle dingen
gedaan worden: smekingen,
aanbiddingen, voorbeden en
dankzeggingen,- voor alle mensen;
voor koningen en allen die
over ons gesteld zijn,
opdat wij een rustig en stil leven
mogen leiden, in alle vroomheid
en eerbaarheid.
Want dat is goed en aangenaam
voor het aanschijn van onze redder, God,
die wil dat alle mensen
worden gered
en tot waarachtige kennis komen.
Want God is één,
één is ook de middelaar
tussen God en mensen:
een mens, Christus Jezus,
die zichzelf gegeven heeft
als losprijs voor allen;
waarvan het getuigenis is op
geëigende tijdstippen;
waartoe ik ben aangesteld
als prediker en apostel
-ik spreek waarheid, ik lieg niet-
als leermeester van heidenen
in geloof en waarheid.*

Parafrase:

Welnu, het eerst van alles spreek ik de gemeente aan op het doen van de gebeden. Met de ene uitdrukking 'gebeden doen' wordt al het liturgisch handelen van de gemeente bedoeld. Liturgie dient dus de onbetwiste prioriteit te hebben in de opbouw van het gemeentelven. Men moet dit dan wel in zeer gevarieerde zin verstaan.

Het gaat enerzijds om *smeekgebeden en vraaggebeden*. Daarbij kun je denken aan gebeden om alles wat ieder mens maar nodig heeft, om de leniging van de nood van de wereld en om vergeving van schuld en om bevrijding van het kwaad. Maar het zijn ook gebeden om het verstaan van het Woord Gods en om de komst van de Geest.

De meest persoonlijke, lieflijke en verantwoordelijke vorm krijgt dat gebed als iemand zich laat dopen.

Het gaat anderzijds om *voorbeden en dankgebeden*. Dat zijn de gebeden waarin de gemeenteleden voor elkaar opkomen bij God, maar dat zijn ook de woorden waarmee zij elkaar bemoedigend en opbouwend toespreken, en dat zijn ook de liederen die ze met elkaar zingen en waarin ze samen God danken voor zijn bevrijdende woorden en daden. De meest gemeenschappelijke, hartelijke en fundamentele uitdrukking krijgt deze vorm van bidden in het grote dankgebed dat wij de eucharistie noemen, ofwel het Avondmaal.

Kortom, de weg van het gebed omvat alles wat de gemeente in haar liturgische samenkomsten pleegt te doen. "Bidden" spreekt echter aller minst vanzelf in onze cultuur. Vandaar dat ik de gemeente erop aanspreek dat zij dit moet leren doen.

Het gebed van de gemeente is bedoel voor alle mensen, voor alle volken op aarde. De gemeente laat ermee zien dat zij deelneemt aan het wereldgebeuren., dat zij het wereldgebeuren niet aan zichzelf wil overlaten, maar dat zij wil opkomen voor het recht en het welzijn en de vrede van allen. Daarom bidt zij in het bijzonder voor hen die invloed uitoefenen op het wereldgebeuren en wier besluiten het bestaan raken van velen, ten goede of ten kwade. Haar gebeden zijn betrokken op de besluitvorming en acties van regeringsleiders, vorsten en presidenten, legerleiders en topmanagers en zo voor allen die op de een of andere manier een hoge positie hebben in de maatschappij. Biddend volgt de gemeente het wereldgebeuren, kritisch en loyaal, en smeekt God dat zijn vrede zal komen op aarde. Allen op grond daarvan zullen wij dan ook mogen opkomen voor ons eigen welzijn en bidden voor de stad waarin wij wonen, opdat wij in haar midden een rustig en ongestoord leven kunnen leiden en niet worden vervolgd, verdrukt, gekleineerd of genegeerd. Alleen dan kunnen wij ons als bijzondere gemeenschap onafhankelijk ontplooiën op onze eigen wijze , in alle godvrezendheid en menswaardigheid.

Wanneer de gemeente zo de dienst der gebeden verricht in het belang van de samenleving, is dat werk eerlijk en aanvaardbaar. Zo horen wij dienst te doen in tegenwoordigheid van God, die niet alleen ónze bevrijder is, maar die wil dat alle mensen bevrijd worden en wel zo dat zij allemaal zelf tot waarachtig bewustzijn zullen komen van hun vrijheid.

We hebben dit niet zelf bedacht. Het ligt besloten in de woorden van het dagelijks gebed, de woorden die Mozes ons geleerd heeft: "Hoor, Israël, de Heer is onze God, de Heer is één". De profeet Zacharia zei daarover: "Als de Heer koning zal worden over heel de aarde, dan zal op die dag de Heer één zijn." Hij bedoelde daarmee, dat dan de God van Israël door alle volken als enige zal worden erkend (Zach. 14:9). Als wij dan heden ten dage bidden: "God is één!" dan verkondigen wij het rijk van God voor alle mensen.

Dit getuigenis wordt waargemaakt door God zelf. God zelf heeft namelijk zijn geschiedenis verbonden met onze geschiedenis en heeft daardoor zijn Rijk opgericht op aarde in Jezus, een mens door God gezalft. Hij is het die de geschiedenis van de God van Israël en alle mensen met elkaar verbindt. Hij gaf zichzelf voor alle mensen en betaalde met zijn woorden en daden, met zijn leven en sterven, de prijs voor de vrijheid.

Met betrekking tot dit universele getuigenis ben ik aangesteld als omroeper en gezant. Wat ik zeg, is waar. Ik lieg niet: zoals Mozes de leraar van Israël is, zo is het mij gegeven om leraar der volkeren te zijn en ik ben dat in waarachtig vertrouwen.

Rapportage:

Het eerste werkveld van de gemeente is liturgie - zei Paulus tegen Timotheüs. Nu zijn het de Lutheranen, Anglicanen, Oud-Katholieken, Rooms-Katholieken en Oosters-Orthodoxen die hiermee van harte instemmen. Bij hen is alles te leren wat er op dit gebied te leren valt. En het verveelt nooit.

Paulus sprak niet van 'liturgie', maar van het 'doen van de gebeden'. Die eenvoud helpt. De hele wereld van de liturgie kan op de ene noemer van het gebed worden gesteld. De oerdaad van de gemeente is het gebed. Door het gebed bouwt zij een huis waar God zich laat vinden.

Lees 1 Koningen 8:23-53

Johannes Calvijn:

"Met de aanroeping van Gods naam doen wij een beroep op de aanwezigheid van Gods zorgzaamheid, zijn daadkracht en zijn goedheid. Sterker nog: wij halen Hemzelf helemaal tot ons, opdat Hij zich voor ons present stelt."

Origenes (3^e eeuw n.Chr.):

Het is duidelijk dat degene die goed voorbereid bidt, terwijl hij nog spreekt de kracht zal bespeuren van iemand die aandachtig naar hem luistert, en dat hij zal horen: "Zie , hier ben Ik".

Lenie van Reijendam-Beek: "Prof. J. De Graaf schreef: 'Het wezen van het gebed is: onze gedachten naar God leiden totdat God de leiding over onze gedachten overneemt.' Die omslag is cruciaal... Waar in het gebed precies de omslag zit, dat weet je nooit..."

Man- vrouw- liturgie

(2:8-10)

*Ik wil dan dat de mannen
bij het bidden op iedere plaats
handen opheffen in heiligheid,
zonder toorn en twist.
Evenzo dat vrouwen
in een sierlijk gewaad
zich sieren met onopzichtigheid
en bezonnenheid,
niet met haarvlechten en
goud of parels of dure kleding,
nee, dat wat past bij vrouwen
die eerbied voor God verkondigen:
met goede werken.*

De opvatting van liturgie als iets dat openstaat voor alle mensen, heeft ingrijpende gevolgen voor de houding van hen die aan de dienst deelnemen. Het is duidelijk dat er door de deelname van 'anderen' onvermijdelijk een andere sfeer in het huis van het gebed wordt toegelaten, die zich uit in nieuwe rituele gebaren, kleding en taal. Door dat veranderingsproces ontstaan spanningen tussen het verlangen om traditionele waarden te handhaven en nieuwe vormen te beoefenen. Het blijkt nu dat deze spanningen hoog oplopen waar het de verhouding van mannen en vrouwen betreffen. Zodra de notie 'alle mensen' vertaald wordt in 'mannen en vrouwen' komen er pijnlijke verschillen aan het licht.

Parafrase

Ik beslis dan dat de dienst der gebeden verricht wordt door mannen zo goed als door vrouwen. De mannen zullen moeten leren dienst te doen op ieder plaats in de samenleving en cultuur. Als zij- zoals ze dat gewend zijn- de handen opheffen bij het bidden, laat hun gebaar dan zuiver zijn, vrij van mannelijke agressie. Laten de vrouwen in hun deelname aan de liturgie voor zichzelf een geschikte manier van doen vinden. Zij hoeven hun houding niet aan te passen aan de mannelijke traditie. Dat geldt ook voor hun liturgische gewaden. Het gaat erom dat zij tonen wie ze zijn door het veelzijdige werk van de gebeden goed te doen. Dat geldt voor mannen én vrouwen.

De vrouw in het onderwijs (2:11-15)

*Een vrouw moet in stilte
leerling willen zijn,
in alle ondergeschiktheid;
onderricht geven sta ik een vrouw niet toe,
noch meesteren over een man,
maar wel: er zijn in stilte.
Want Adam is als eerste
geformeerd, vervolgens Eva.
En Adam werd niet misleid,
maar de vrouw is misleid;
en eenmaal misleid is zij
tot haar misstap gekomen.
Maar door het baren van kinderen
zal zij worden gered,
indien zij blijven
in trouw geloof, en liefde
en heiliging gepaard met bezonnenheid.*

Parafrase:

Het gebod luidt in onze tijd als volgt:

Een vrouw moet in alle rust kunnen studeren. Ze moet ongestoord en rustig haar werk kunnen doen. Haar deelname aan het leerproces van de gemeente mag op geen enkele wijze beperkt worden. De man mag in het onderwijs niet over haar heersen. Hij mag niet de traditionele rol van autoritaire leraar spelen. Op haar beurt mag de vrouw dat ook niet. Het leergesprek zal vrij zijn van een dergelijke heerschappij van mannen en net zo goed van vrouwen.

Het is waar: Adam werd als eerste gevormd en Eva daarna. En Adam werd niet als eerste bedrogen, maar de vrouw. Maar dat is geen reden om de vrouw achter te stellen bij de man. Zij is juist de eerste die bevrijd moet worden door de goede boodschap van de Tora. We hebben toch geleerd dat de Tora niet is gekomen om de rechtvaardige in het gelijk te stellen, maar om juist diegene nabij te zijn, die zonder Tora leeft en daardoor slachtoffer wordt van bedrog? De vrouw is juist als eerste aangewezen op het leren en het doen van de Tora, zeker omdat zij het is die kinderen voortbrengt. Mannen en vrouwen moeten in relatie met elkaar blijven in een sfeer van vertrouwen en liefde. En ze moeten dat steeds opnieuw van kracht maken met de gave van het gezonde verstand.

De liturgie omvat niet alleen het gebed van de gemeente, maar ook het leren rondom de Schriften. Dat vraagt een voortdurende inspanning op allerlei gebied, in de eerste plaats natuurlijk de vertaling, de exegese en de actuele verwerking van de bijbelse teksten, maar dan ook de presentatie van de bijbeltekst in de samenkomst van de gemeente: de Schriftlezingen, de uitleg en de verkondiging. Zo wordt het permanente leren in de gemeente gaande gehouden.

Ook hier geldt dat mannen en vrouwen beide actief moeten zijn in het leerproces. Nu is de aanwezigheid van mannen in het leerproces nog steeds dominant. Vandaar dat hier een speciaal gebod met betrekking tot de actieve aanwezigheid van vrouwen van kracht moet worden.

De brief aan Timoteüs zal ook gelezen moeten kunnen worden als een brief aan Timotea!

Rapportage

Ruzies over de liturgie ontstaan niet zelden over kleinigheden. In Efeze en Korinthe bv. over de haardracht van de vrouw. "Is het gepast dat een vrouw onopgemaakt de gebeden doet voor God?" (1 Kor. 11:13). Die vraag legt men voor aan Paulus. Hoe gaat Paulus daarmee om? Hij probeert de discussie in de gemeente te organiseren en scherpt het geweten van de gemeente op. Op het moment dat een schijnbaar kleine onenigheid over de liturgie verwoestende gevolgen krijgt moeten de gemeenteleden zich bewust maken:

1. Dat de messiaanse identiteit van ieder gemeentelid in het geding is
2. Dat daarom ieder met respect dienst op te komen voor zichzelf
3. Dat ieders persoonlijke vrijheid in het geding is
4. Dat ieder verantwoordelijkheid draagt voor de ander.

"Beoordeelt deze kwestie onder uzelf!"

Voorgaan in de dienst (3:1-13)

Te vertrouwen is het woord:

als iemand streeft naar

*een opziensambt, dan begeert hij
een schone taak!*

De opziener dan moet

onbesproken zijn,

man van één vrouw,

matig, bezonnen, ordelijk,

gastvrij, bekwaam om te onderrichten,

niet aan wijn verslaafd,

niet opvliëgend,-

maar mild,

geen vechter, geen op-geld-beluste,

iemand die goed leiding geeft

aan het eigen huis;

die met alle waardigheid

kinderen in ondergeschiktheid

houdt.

Maar als iemand aan het eigen huis

geen leiding weet te geven,

hoe moet hij dan zorgen

voor een vergadering van God?

Geen nieuweling, opdat hij

niet verwaand wordt en in

het oordeel van de uiteenwerper valt.

Hij moet ook een goed getuigenis

bij de buitenstaanders hebben,

opdat hij niet in opspraak raakt

en in een strik van de uiteenwerper valt.

Evenzo moeten diakenen

eerzaam zijn, niet met twee

tongen sprekend, niet verzot op

veel wijn, niet belust op winst,

het geheim van het geloof

bewarend in een rein geweten.

Maar ook zij moeten eerst

getoetst worden; daarna kunnen zij,

als zij onbesproken blijken,

als diaken dienst doen.

*Evenzo moeten vrouwen
eerzaam zijn, geen tweedrachtzaaiers,
matig, betrouwbaar in alles.*

*Diakenen moeten mannen
van één vrouw zijn,
goed leidinggevend aan kinderen
en de eigen huishoudens.*

*Want zij die
het diaconaat goed uitoefenen
verwerven zich een goede opstap
en grote vrijheid van spreken
in het geloof in Christus Jezus.*

Parafrase:

Het gemeenschappelijk 'doen van de gebeden' is arbeid. Om deze arbeid gericht en zinvol te kunnen verrichten, is leiding nodig en moeten er noodzakelijke diensten verleend worden.

Leiding

De leiding over de liturgie omvat het totale opzicht over de gang van zaken in en rondom de vieringen van de gemeente. De opzichter zorgt ervoor dat er gekwalificeerde voorgangers zijn die de Schriften behoorlijk kunnen lezen en uitleggen. Hij draagt niet alleen de algehele verantwoordelijkheid voor de vieringen van de gemeente, maar beheert ook de gebouwen en treedt naar buiten toe op als vertegenwoordiger van de gemeente.

Leiding geven aan het werk van de liturgie is noodzakelijk werk en als zodanig van groot belang voor het gemeentelieven. Dus: als iemand zin heeft om opzichter te worden, begeert hij eerlijke arbeid.

Uiteraard dient er vóór de aanstelling een onderzoek gedaan te worden naar de geschiktheid voor dit werk. We letten daarbij voornamelijk op de attitude van de kandidaat. We hanteren daarbij een aantal criteria die in feite kunnen worden aangelegd voor iedereen die in de maatschappij een leidinggevende positie heeft. Wat we verwachten van hen die leiding geven in de maatschappij, dat verwachten we zeker ook van kerkleiders, en omgekeerd.

Wat zijn de criteria?

- De opzichter moet van onbesproken gedrag zijn, zodat hij niet chantabel is.
- Hij wordt geacht goed om te kunnen gaan met intimiteit. Als hij getrouwd is, moet blijken dat hij zich als man kan toevertrouwen aan één vrouw.

- Er wordt in het algemeen een integere instelling van hem verwacht: dus in de omgang nuchter, verstandig, gewoon zichzelf, maar ook gastvrij en onderhoudend. En daarbij niet aan de drank en onbesuisd, maar juist inschikkelijk, niet agressief en zeker onbaatzuchtig.
- Hij wordt ook geacht duidelijk te kunnen omgaan met autoriteit: hij moet zijn eigen leven zelfstandig kunnen organiseren. Iemand dus die zich voor zijn eigen huis eerlijk inzet en niet wegloopt voor de verantwoordelijkheden die daar voor hem liggen. Die ook kinderen erbij weet te betrekken, met elke vorm van menswaardigheid. Als iemand zich niet weet in te zetten voor zijn eigen huis, hoe zal hij dan kunnen zorgen voor de gemeente Gods?
- Een zekere ervaring is beslist nodig. De kandidaat mag in ieder geval geen nieuwkomer zijn, opdat hij zich niet eerst argeloos breed maakt en dan vervolgens omvalt als er kritiek op hem wordt uitgebracht. Onderschat dit niet. Kritiek kan een buitengewoon kwaadaardige uitwerking krijgen. De kandidaat moet beslist een goed getuigenis hebben van de buitenwacht, opdat hij niet onmiddellijk omvalt als hij in opspraak komt, en in de valstrik van het kwaad valt.

Dienstverlening

Voor een goed verloop van de vieringen van de gemeente is er een aantal mensen nodig die kosterswerkzaamheden verrichten, die het gebouw op orde houden en aan de verlichting denken, die de boeken, de kleden en gewaden klaarleggen, die zorgen voor zang en muziek, die de diensten voor de kinderen leiden, die de gemeenteleden ontvangen en zo nodig van eten en drinken voorzien, die de administratie doen, de publiciteit verzorgen, enzovoort. We noemen ze diakenen, in de zin van dienstverleners. Deze dienstverleners nu worden op dezelfde wijze op hun attitude aangesproken als de leiding. Er worden voor hen geen ander maatstaven aangelegd. Ze moeten dan ook in hun optreden even waardig zijn. Ook zij worden geacht integere mensen te zijn. Geen mensen dus, die dubbele boodschappen uitzenden, die gehecht zijn aan veel wijn en op winst belust zijn. Maar mensen die het geheim van de goede trouw kunnen bewaren met een zuiver geweten. Ook deze moeten dus eerst worden onderzocht op hun geschiktheid. En pas daarna, wanneer er niets op hen kan worden aangemerkt, mogen zij dienst doen.

Dit alles wat over leiding-geven en dienst-doen is gezegd, geldt in gelijke mate voor vrouwen als voor mannen. Vrouwen die dit werk doen moeten dus in hun optreden even waardig zijn. Dus ook zij integer, niet kwaadaardig, maar nuchter en in ieder opzicht betrouwbaar.

En wat de mannen betreft: ook zij die in de dienstverlening werken worden geacht goed om te kunnen gaan met intimiteit en autoriteit. Dienstverleners die getrouwd zijn, moeten zich kunnen geven aan die ene vrouw, als mannen die bovendien eerlijk instaan voor kinderen en voor hun eigen huizen en niet weglopen voor verantwoordelijkheid.

Deze bovenvermelde criteria gelden dus voor alle mannen en vrouwen die leiding geven of bepaalde diensten verlenen in de gemeente. Zij krijgen het volste recht om in de gemeente

te werken, wanneer zij op deze wijze optreden. Want zij die eerlijk dienst doen, maken van hun positie eerlijk gebruik. Die kunnen dan ook met veel vrijmoedigheid optreden. Zij worden gedragen door het vertrouwen in Christus Jezus.

Vierde avond

III. Het geheim van de gemeente (3:14-4:10)

Levensstijl (3:14-16)

*Dit alles schrijf ik je,
al hoop ik zo snel mogelijk
naar je toe te komen;
maar als ik later kom,
dat je weet hoe men
in een huis van God moet verkeren,
want dat is een vergadering
van de levende God,
pijler en grondslag van de waarheid.
En ontegenzeggelijk groot
is het geheimenis van de godsvrucht:
'die is verschenen in vlees-en-bloed,
is gerechtvaardigd in geestesadem,
is gezien door engelen,
is gepredikt onder heidenen;
is geloofd in de wereld,
is opgenomen in heerlijkheid.'*

Parafrase:

Deze dingen zet ik voor jou op schrift. Het zijn slechts voorlopige notities. Ik hoop namelijk gauw weer bij je terug te komen, zodat we het gesprek hierover kunnen voortzetten voor het geval ik er langer over doe, is het zaak dat jij helemaal zelfstandig kunt optreden in mijn plaats. Stel dat mijn missionaire werk mij veel verder weg brengt dan ik nu kan vermoeden, dan kun jij toch niet achterblijven als iemand die alleen maar op de winkel past?

De bedoeling van deze notities is nu juist dat je je bewust blijft van de centrale vraag voor het handelen van de gemeente. Die vraag is: hoe moet je met elkaar omgaan in de gemeente?

Wat de gemeente is, kan verduidelijkt worden met een even eenvoudig als stoutmoedig beeld. De gemeente is een huis van God. Zij is een plaats waar men kan vermoeden dat God er zijn woning kiest. Een tempel dus, of beter: een vindplaats van God. Dat is de gemeente. Maar dan wel de gemeente van de levende God, dat wil zeggen dat God niet opgesloten is in een bepaald verleden of in een bepaalde ideologie of in een vaste set rituelen, niet van een dode God, maar van een God die vrij is en ongebonden leeft, die vóór de gemeente uitgaat naar de nog verborgen toekomst en de gemeente voortdurend voor verrassingen stelt.

Als de gemeente zich opmaakt om die levende God te ontmoeten, kan ze zich dus wel verbeelden dat zij zijn woning is, maar zij zal die woning per definitie open moeten houden voor de verrassingen waarvoor deze God haar stelt. Zij waagt het dus zich als een zuil boven het maaiveld van de maatschappij te verheffen, en suggereert daarmee symbolisch dat zij het gewelf draagt van de ruimte voor de ontmoeting met de Verborgene. Zij legt ook een vloertje in het gesprek over het menszijn en brengt daarmee een fundament aan waarop de aanspraak van de verborgen waarheid van deze God een plaats krijgt. Maar over de muren zwijgt zij, alsof die muren afgebroken zijn. Midden in de wereld staat zij als een huis zonder beschermende muren, gedachtig aan het woord dat zij een gebedshuis hoort te zijn voor alle volken.

Het is een wijze van leven waardoor Joden en mensen uit de hele wereld met elkaar kunnen samenwonen. Het geheim van die levensstijl is groot. Het is het missionaire geheim van Israël en dat is aan het licht gekomen in de beweging van Jezus. We kunnen daar alleen maar over zingen in suggestieve woorden, waarin wij e beweging van de mensen als een openbare, universele beweging proberen te verstaan.

Rapportage:

Een buitenstaander zou het geheim van de gemeente niet kunnen beschrijven. Plinius (2^e eeuw n. Chr.) probeerde dat, maar hij begreep er niets van.

De vraag naar het geheim van de gemeente is een vraag die de gemeente zelf met beantwoorden. Of liever: de gemeente staat en valt met het gemeenschappelijke inzicht in het geheim van haar eigen identiteit.

De kerkgeschiedenis leert, dat de gemeente steeds opnieuw haar identiteit verliest en moet hervinden. En dat dat niet zonder kleerscheuren gaat. Men heeft ook onderling in de kerk strijd gevoerd om het identiteitsprobleem, men zocht fanatiek naar onderscheidende kenmerken van het ware-kerk zijn. Of probeerde het langs de redelijke weg zoals in dogmatische formuleringen van het 'wezen' van de kerk.

Wat is het geheim van de gemeente? Hoe vind je dat?

In de brief aan Timoteus wordt het antwoord op die vraag gegeven door het citeren van een lied. Een kleine, sobere hymne volstaat:

*Die
werd geopenbaard in het vlees
werd gerechtvaardigd in de Geest
werd gezien door de engelen,
werd verkondigd onder de volken,
werd geloofd in de wereld,
werd opgenomen in heerlijkheid.*

Het is een lied van Christus in majesteit, zoals in Lied 871

Jezus zal heersen waar de zon
gaat om de grote aarde om
O aarde om dit nieuw begin
stem met het lied der engelen in.

Het is een lied van Christus in menselijkheid, zoals in Lied 665

Om Christus'wil zijn wij verblijd
Hij heeft in alle menselijkheid
- een zoon die naar zijn vader aardt-
God in het vlees geopenbaard
Het lied van de gemeente van Christus.
Loof Hem, die van de Geest ontving
voor altijd zijn rechtvaardiging.
De Geest die hem herleven doet
in mensen, menselijk vlees en bloed.

Het is een lied van de gemeente van Christus, zoals in Lied 511:

In goede machten liefderijk geborgen
verwachten wij getroost wat komen mag.
God is met ons des avonds en des morgens
is zeker met ons elke nieuwe dag

De inclusieve werking van de Geest (4:1-5)

*Maar de Geest zegt uitdrukkelijk
dat in latere tijdsgewrichten
sommigen afstand zullen nemen
van het geloof,-
omdat zij zich bezighouden
met dwaalgeesten
en leringen van demonen
in de huichelarij van leugenaars
die het eigen geweten
hebben dichtgeschroeid.
Zij verhinderen dat mensen trouwen
en genieten van spijzen
die God heeft geschapen
om met een dankzegging
ingenomen te worden
door hen die geloven
en tot kennis van de waarheid
zijn gekomen.*

*Omdat al wat God geschapen heeft
goed is, en niets verwerpelijk is
als het met een dankzegging
wordt aangenomen;
want het wordt geheiligd
door het woord van God en een voorbede.*

Parafrase

Wat ik schrijf verwijst naar dit geheim. Maar dat geheim zelf is door mij niet bedacht. Het is de Geest die spreekt. En de Geest spreekt zich duidelijk uit, zonder dubbelzinnigheden. De Geest maakt glashelder wat de consequenties zijn voor deze levensstijl. Zij werkt onder ons onvermijdelijk een scheiding der geesten. Zij maakt zelf duidelijk dat er in deze nu volgende, messiaanse tijden hevig verzet zal komen tegen de door ons beoefende vrijheid.

Er zullen mensen komen, die het vertrouwen in dit spreken van Gods bevrijdende Geest verliezen. Die liever aandacht schenken aan geestelijke bewegingen die van de vrijheid afleiden. Die zich slaafs overgeven aan onderwijs van fascinerende genieën. Ik bedoel dan "genieën" die leugens spreken onder de schijn van het tegendeel. Ze hebben immers het eigen vrije geweten als met een brandijzer toegeschroeid.

Daardoor vertonen ze onvrij gedrag en leggen dat aan anderen op als norm. Ze leggen tal van discriminerende bepalingen op in de sociale omgang. Daarbij gaan ze heel ver. Ze richten zich zowaar op de intieme omgang aan tafel en in bed. Dat leidt tot discriminatie op het gebied van seksuele relaties of inzake onthouding van bepaald voedsel. Ze vergeten daarbij dat seksualiteit, net als voedsel en drank, een gave is die God geschapen heeft. Betrouwbare mensen echter, die de waarheid van Gods bedoeling kennen, zullen zulke gaven juist rustig in dank kunnen aanvaarden.

Nogmaals, het is de Geest die zo spreekt. Staat niet de hele Tora onder het voorteken van het bericht, dat God hemel en aarde schiep en zag dat het goed was? In dat bijbelse bericht spreekt de Geest ons vandaag aan en zegt: De hele geschapen werkelijkheid van God is goed! Het is een eerlijke zaak, er is niets verwerpelijks aan, je kunt het in dank aannemen! Zo spreekt de Heer! Begrijp me wel: dit is geen neutrale constatering, of een naïeve, onkritische wereldbeschouwing die van geen kwaad wil weten. Dit wordt alleen van kracht, doordat God - tegen de ondermijnende macht van het kwaad in- zégt dat zijn schepsel goed is en doordat de mens - ondanks alles wat er tegen spreekt - dat beaamt en er het beste van hoopt voor al die medeschepselen. Het bijzondere van dit inzicht is dus dat het van kracht wordt door Gods woord en door de inzet van het bewuste menselijke antwoord, het antwoord in de vorm van de indringende, hoopvolle voorbede voor heel de mensheid. Dat is het geheim van onze spiritualiteit.

Rapportage:

De waarden waar Jezus voor staat worden als een heilsgeheim in de christelijke gemeente bewaard, maar tegelijk heeft de samenleving buiten de christelijke gemeente veel van die

waarden overgenomen. Het rijk van Christus is uitgewaaid in een algemeen besef van recht en liefde, van mystiek en bezinning, van culturele waarden en politieke verantwoordelijkheid. En weinig mensen hebben er behoefte aan om daar nog de naam van Jezus aan te hangen. "Jezus" is een openbare beweging geworden, een beweging zonder naam. Een gerucht waarvan men de bron niet meer weet. Toen zijn naam eenmaal geopenbaard was, werd hij een publiek geheim. Wat begon als een unieke openbaring werd openbaar bezit. Dat is geen verlies, dat is de uitdrukkelijke wil van de Geest van God. Het gaat hier om de doorbraak van de Geest. Gods Geest legitimeert deze beweging. Toch blijft de verkondiging, het overal bekend maken van Jezus' naam de verantwoordelijkheid van de gemeente. En dat moet zó gebeuren, dat iedereen het kan begrijpen. En tegelijk moeten we steeds weer bij de bron beginnen, anders verliezen die algemene termen hun kracht. Hoe doen we dat nu? Want we willen ons niet opsluiten in de eigen traditie, maar we willen ook niet opgaan in de algemene cultuur. Het lied over het geheim van de gemeente zegt: Verbeeld je nu niet te veel als gemeente. Dat onmogelijke werk van de verkondiging en de verbreiding van Gods rijk, dat kan alleen dankzij het optreden van hemelse machten, van engelen. Engelen zijn de vertalers van Gods woorden naar de wereld toe. Zo wordt toch het Kerstverhaal verteld? Wie bemiddelt daar het bericht van de geboorte van Jezus? Het Woord Gods bemiddelen, dat doen dus de engelen. Zo wordt toch ook het Paasverhaal verteld? En op Pinksteren? Dan spreken de apostelen tot hun eigen verbazing met tongen als van engelen, tongen van vuur. Zo gaat het in de gemeente toe: als we iets zinnings zeggen over God en de mens en het komt over, dan komt dat doordat goede machten ons omringen. En dat is de reden dat mensen de moed kunnen vatten om een lied te zingen voor God en het komende rijk. Hoe is het mogelijk dat nu hier, dan daar een mens vertrouwen krijgt in het rijk van Christus? Dat kan alleen-zegt het lied- omdat Godzelf in Christus zijn eer en waardigheid op het spel zet. Alleen doordat mensen in Jezus geraakt zijn door de aanwezigheid van Godzelf, hebben ze vertrouwen gekregen in het rijk van Christus. Ze hebben geweten: hier en nu is Godzelf aan het werk. Zo leeft en regeert de Barmhartige en dat bepaalt de leefwijze van de gemeente.

Missionaire opdracht (4:6-10)

*Als je deze dingen
aan de broeders-en-zusters voorhoudt
zul je een goede dienaar
van Christus Jezus zijn, die zich
voedt met de woorden van het geloof
en van de goede leer
die je bent gaan volgen.
Maar onheilige en oudwijfse fabelen,
wijs die af.*

*Oefen jezelf tot godsvrucht.
Want de lichamelijke oefening
is voor weinig van nut;
maar de godsvrucht
is voor alle dingen nuttig,
omdat zij een aankondiging van leven
in zich heeft,
in het nu en in de toekomst.
Te vertrouwen is dit woord
en aller aanvaarding waardig!
Want daarom zwoegen en strijden wij,
omdat wij onze hoop hebben gevestigd
op een levende God,
die de redder is van alle mensen,
het meest van wie trouw zijn in geloof.*

Parafrase:

Deze dingen nu moet jij aan de orde stellen bij de gemeenteleden, alsof het je broers en zussen zijn. Het komt nu op jou aan. Van nu af aan ben jijzelf verantwoordelijk voor de gang van zaken in de gemeente. Wanneer je je inzet voor deze zaak, zul je een eerlijke dienstknecht in de beweging van Messias Jezus zijn, als één die zelf leeft van de woorden die jou zijn aangezegd. Woorden die vol van vertrouwen zijn en die het proces stimuleren en van het eerlijke onderwijs dat je bent gaan volgen. Gá ervoor! Blijf in beweging! Weg dus met heilloze bakerpraatjes! Train jezelf liever, als gold het een wedstrijd, in de volwassen en vrije levensstijl! Wedstrijdtraining waarbij het lichaam moet afzien, heeft beperkte zin. Maar deze levensstijl is in alle opzichten zinvol. Zij houdt niet alleen de belofte in van het leven nú, maar ook van het leven dat kómt. Het is leven in het perspectief van het rijk van God.

Dit woord over het missionaire geheim van de gemeente is betrouwbaar en verdient en verdient alle respect. Dit is de zaak waarmee het zijn en niet-zijn van de hele gemeente in het geding is. Hiervoor spannen wij ons gezamenlijk in en hiervoor vechten wij. En wij geven het niet op, omdat wij onze hoop hebben gesteld op de levende God. Die God gééft allen het leven, vrij en op verrassende wijze, en wil als zodanig de bevrijder zijn van álle mensen, Joden en niet-Joden, van Israël en al de volken, van de hele wereld. Die God geeft de kracht waardoor - met het oog op de uiteindelijke bevrijding van alle mensen - nu reeds in het bijzonder een gemeente groeit van mensen die betrouwbaar zijn.

Vijfde avond

VI De opbouw van de gemeenschap (4:11-6:2a)

*Kondig deze dingen af en leer ze.
Laat niemand je gering achten
om je jeugd,
nee, wees voor gelovigen een voorbeeld
in spreken, in wandel, in liefde,
in geloof, in zuiverheid.
Houd je, totdat ik kom, bezig met
het voorlezen, de bemoediging,
het onderricht.
Verwaarloos niet de genadegave
die je in je hebt, die jou
gegeven is door een profetie
onder oplegging van de handen
door de raad van oudsten.
Behartig deze dingen,
leef daarin,
zodat je vooruitgang
aan allen duidelijk wordt.
Houd je bezig met jezelf
en met het onderricht,
volhard daarin.
Want dat doende
zul je én jezelf redden
én hen die jou horen.
Tegen een oudere man
moet je niet uitvallen;
nee, bemoedig hem
alsof hij een vader is,
jongeren als broers,
oudere vrouwen als moeders,
jongere vrouwen als zussen,
in alle zuiverheid.*

Parafrase:

In het onderwijs aan de gemeente gaat het niet alleen over de vragen van Schrift en gebed, en van de identiteit en de missie van de gemeente. Het gaat ook om de vraag naar de sociale verhoudingen in de gemeente. Nauwkeuriger gezegd: het komt erop aan dat in het dagelijks leven ieders eer en menselijke waardigheid gehandhaafd blijven. Dat vereist een

sfeer van wederzijds respect. Zeker, vóór alles komt het aan op de pastorale leiding van de gemeente: die moet deze sfeer uitstralen. Zo wordt ieder ervan doordrongen dat dit een wijze van leven is die eigen is aan de hele gemeente.

Maar het kan niet blijven bij een goede sociale sfeer alleen. Het respect zal ook betaald moeten worden in concrete, materiële vergoedingen. Dat brengt ons bij de vraag naar het beheer van de gemeenschapsgelden. Hoe wordt dat geld besteed? Komt dat de kwaliteit van het maatschappelijk handelen van de gemeente ten goede?

Twee dingen vragen daarbij de aandacht.

In de eerste plaats dient dit geld ten goede te komen aan de armen in de gemeente. Zij hebben zonder meer recht op materiële ondersteuning. Dat is de voorwaarde voor de handhaving van hun menselijke waardigheid. Met hun eer staat en valt de eer van de gemeente.

Verder dient het geld besteed te worden aan de professionele medewerkers in de gemeente. Het handelen van de gemeente ontleent haar kwaliteit aan goede professionele begeleiding. Daartoe dient dan wel de rechtspositie van deze betaalde krachten zorgvuldig beschreven te worden.

Deze beide kwesties raken de functie van het beheer van de gemeente. Ze kan dat niet uitbesteden. Het is haar zorg.

Nu leven de gemeenteleden niet alleen in de sociale sfeer van de eigen gemeente.

Integendeel, hun dagelijks leven speelt zich af in de samenleving. Zij moeten voor hun levensonderhoud werken onder de economische condities die in deze maatschappij gelden. En dat werk wordt bepaald door gezagsverhoudingen die de gemeente niet even kan veranderen of negeren. De vraag is in hoeverre gemeenteleden in zo'n situatie van afgedwongen arbeidsverhoudingen hun opdracht kunnen blijven vervullen om de menselijke waardigheid te handhaven.

Al deze dingen die het sociale handelen betreffen, behoren tot het onderricht van de gemeente. Het is zaak de opdracht van de gemeente in dezen zo concreet mogelijk te formuleren, zodat ze er wat mee kan doen. Het moeten geen loze kreten zijn. Hier ligt een grote uitdaging voor prediking en catechese en leerhuis. Deze dingen moet je opdragen en onderwijzen.

Rapportage:

De opbouw van de eigen gemeenschap begint bij de organisatie van het pastoraat. Paulus noemt vier dragende elementen van de pastorale identiteit. Ze gelden voor ieder die een taak heeft in het pastoraat.

1. De opbouw van het zelfrespect: *Laat niemand je minachten omdat je jong bent.*

Het zelfrespect wordt opgebouwd in gesprek en omgang met anderen. Je krijgt zelfrespect doordat je je respectabel toont in woord en daad. Je ontvangt zelf vertrouwen doordat je jezelf geeft als betrouwbaar mens in de omgang met anderen.

Pastores worden vanaf de dag dat ze in het openbaar optreden getest op hun gewone menselijke betrouwbaarheid. Men weegt je woorden. Men rekent je af op heel simpele dingen: bèn je er als je er móet zijn? Doe je wat je moet doen? Kom je je afspraken op tijd na? Integriteit heet dat, en het betekent dat je zuiver bent in je optreden, niet dubbel, niet onduidelijk, niet ingewikkeld, niet goochelend met twee of meer agenda's, maar eenvoudig betrouwbaar. Kun je dat bewijs van integriteit niet tonen, dan daal je in de achting van anderen, en dat kun je dan alleen jezelf verwijten.

Persoonlijke integriteit. Het geldt voor ieder die leiding geeft in de maatschappij. Dus zeker ook in het pastoraat. Dat is het eerste dragende element van de pastorale identiteit.

2. De ontwikkeling van de professionele houding: *Houd je bezig met voorlezen, toespreken, onderwijzen*

Van de pastor wordt een tweezijdige grondhouding verwacht: ik ben slechts bekwaam op een beperkt terrein, maar op dat terrein ben ik dan ook bevoegd als deskundige op te treden. In deze bescheidenheid toont zich de deskundige. Paulus vat de functiebeschrijving van de pastor in drie trefwoorden: voorlezen, toespreken, onderwijzen.

De bekwaamheid van pastores bestaat allereerst hierin, dat zij de Schrift op het goede moment aan de orde durven stellen in het openbaar. Zij dienen de woorden los te roepen van het papier, totdat de Schrift opengaat, zoals een bedrukt gezicht onverwacht gaat stralen. De Schrift gaat pas stralen als het waar en werkelijk wordt dat God spreekt. Pastores gaan ervan uit dat dat gebeurt, en dat de samenleving daarmee staat en valt. In den beginne is het Woord. Pastores die dit vergeten of verhullen zijn niet deskundig bezig.

Hiermee begint hun werk. Dan komt het toespreken, zó toespreken dat de ander zich werkelijk aangesproken weet, echt verstaan of gecorrigeerd en opgemonterd. Het zwaartepunt van de bekwaamheid van de pastor is gelegen in de kunst van het gesprek.

Als er aldus echte communicatie tot stand komt, dan kan het gebeuren dat pastores uiteindelijk raadgevers worden. Ze kunnen dan onderwijzen, in de praktische zin, dat zij de ander helpen na te denken over de weg die zij gaan in het leven. De bedoeling is dat zij onderweg, in de ervaring, een belangrijk leerpunt kunnen ontdekken of op een beslissend moment van het leven een zinvolle keus kunnen maken.

Verder hoeft het niet te gaan voor de pastores. Ze moeten kunnen lezen, spreken en leren. Het zijn schriftgeleerden, herders en leraars. Wat meer is dan deze drie, is uit den boze!

Als pastores verstrikt raken in een web van taken die niet tot hun professe behoren, is de kwaliteit van het pastoraat in het geding!

3. Deskundigheidsbevordering : *zodat je vooruitgang aan allen duidelijk wordt.*

De pastores moeten zichzelf kunnen ontwikkelen en daarin zelf kunnen groeien op een wijze die bij hen past. Deskundigheidsbevordering levert geen pastores op die het beter weten, maar pastores die zichzelf beter hebben leren kennen, langs de pijnlijke weg van bewustwording. Wie leraar wil zijn, moet bereid zijn zelf leerling te worden. Vandaar het gebod: *Blijf bij jezelf en het onderwijs.* In die volgorde!

4. De intieme omgang met anderen: *Ga met anderen om alsof het je broers en zusters, vaders en moeders zijn.*

De relatie tussen pastor en gesprekspartner wordt hier niet beschreven in termen van de 'rollen' van hulpvrager en dienstverlener, ook niet in termen van emotionaliteit als in de relatie tussen vriend en vriendin, of in termen van solidariteit als tussen bondgenoten. De pastorale relatie wordt vergeleken met de verhouding tussen ouders en kinderen en tussen broers en zussen. Die vergelijking heeft een zekere sturende kracht:

a. Hulpverleners, vrienden en bondgenoten kies je. Maar loyaliteit tussen familieleden is *gegeven*. Alle partijen zijn krachtens deze verwantschap aanspreekbaar op wederkerige loyaliteit. De pastor wordt niet buiten het familienetwerk geplaatst. Ook hij heeft recht op loyaliteit als van een kind of van een broer of zus.

b. De relatie tussen ouders en kinderen staat of valt met de erkenning van de generatiegrens. Die grenzen blijven ook van kracht in de pastorale relatie. De pastor wordt niet boven het netwerk geplaatst. Maar wordt omgekeerd zelf gewezen op mensen die voor de pastor als vaders en moeders zijn.

c. De relatie tussen ouders en kinderen en die tussen broers en zussen staat en valt met de erkenning van de grens tussen de seksen. Grensoverschrijdingen hebben in deze relaties desastreuze gevolgen. Die grens blijft nu model staan voor de pastorale relatie. Dus: de grens respecteren!

d. Wij die vreemden voor elkaar waren, zien elkaar aan als een zuster, een broer, een vader, een moeder. Dat is ontroerend nabij. Dichterbij hoeft niet. Deze intimiteit heft elke vorm van neutraliteit op. Hier kan naar hartelust getwist en getroost worden. Hier bloeit ware humaniteit.

Recht op bijstand (5:3-16)

*Houd weduwen in ere
die werkelijk weduwen zijn.
Maar als een of andere weduwe
kinderen of kleinkinderen heeft,
laten die dan eerst leren
godvruchtig om te gaan met
het eigen huis
en vergeldingen terug te geven
aan wie hen voortbrachten;
want dat is aangenaam
Zij die werkelijk weduwe is
en alleen is komen te staan
heeft haar hoop gevestigd op God
en volhardt in de smekingen
en aanbiddingen, nacht en dag;
maar het dartele vrouwtje
is bij haar leven al gestorven.
Verkondig ook deze dingen,
opdat ze onaantastbaar zullen zijn.
Maar als iemand voor de eigen mensen
en vooral voor huisgenoten niet zorgt,
die heeft het geloof verloochend
en is erger dan een ongelovige.
Een weduwe kan worden ingeschreven
als ze niet jonger dan zestig jaren is,
de vrouw van één man is geweest,
en getuigenis heeft van goede werken:
of ze kinderen heeft opgevoed,
of vreemdelingen heeft ontvangen,
of voeten van heiligen gewassen,
of verdrukten ondersteund,-
of ze in welk goed werk ook
een navolger is geweest.
Maar jongere weduwen
moet je afwijzen; want wanneer
hun zinnen hen van de Gezalfde
vervreemden, willen ze trouwen
en halen ze het oordeel over zich
dat ze de eerste geloofstrouw
opzij hebben gezet.*

*Tegelijk leren ze ook,
als ze zonder werk zijn,
om de huizen langs te gaan,
niet alleen zonder werk
maar ook babbelziek
en overdreven werklustig in het
praten over onbehoorlijke dingen.
Ik wil dan ook dat de
jongere vrouwen trouwen,
kinderen baren, een 'vrouw des huizes' zijn,
en de tegenpartij geen enkele
aanleiding geven tot smaad
vanwege liederlijkheid.
Want reeds hebben sommigen
zich afgekeerd, de satan achterna.
Als een of andere gelovige vrouw
weduwen bij zich heeft,
moet zij die ondersteunen
en mag de vergadering er niet
mee bezwaard worden;
dan kan die de werkelijke weduwen
ondersteunen.*

Parafrase:

Het geven van financiële hulp is de testcase voor de gemeente. Het gaat om wat de gemeente zelf met eigen middelen kan doen om de ergste nood te lenigen. Daartoe wordt een fonds gesticht op basis van vrijwillige bijdragen. Uit dit fonds kan financiële steun gegeven worden aan wie er recht op hebben. Maar wie zijn dat?

We richten ons specifiek op vrouwen die door het wegvallen van hun partner geen middel van bestaan meer hebben. Zij komen als eersten in aanmerking. De opdracht die de gemeente krijgt is "eert de weduwen". Dat gebod is afgeleid van het gebod "eert uw vader en uw moeder". Met "eren" wordt in de joods traditie bedoeld: ondersteuning van de ouderen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen, in materiële zin, dus met voedsel, kleren en onderdak.

Criteria:

1. Wie nog kan terugvallen op de zorg van de eigen familie komt niet in aanmerking. Het gaat alleen om degenen die niet op ondersteuning uit andere bronnen kunnen rekenen.
2. De *echte weduwe* is iemand die eenzaam is achtergebleven. Zij heeft niemand om op terug te vallen en kan haar hoop alleen op God stellen. Voor haar geldt de bijstandsregeling.

3. Wie nog in staat is om in het eigen bestaan te voorzien komt niet voor een uitkering in aanmerking. Want wie misbruik maakt van de uitkering, die gaat daaraan moreel kapot.

Je moet de gemeente ten aanzien van deze dingen werkelijk goed instrueren. Zodra er immers ook maar geruchten gaan van misbruik van de voorzieningen, worden deze vrouwen verdacht en worden ze publiekelijk aan de schandpaal genageld. Zorg er dus voor, dat zij niet in opspraak zullen komen door een onduidelijk sociaal beleid.

Op grond van de drie genoemde criteria komen we tot de volgende procedure:

- a. De zorg van de familie. De eigen familie komt als eerste in aanmerking om ondersteuning te bieden. Als iemand de zijnen en in het bijzonder die van zijn eigen familie niet verzorgt, dan verloochent hij bewust de vertrouwensrelatie. Zo iemand is slechter dan wie niet eens weet wat trouw is.
- b. Bijstandsregeling. Een *echte* weduwe móet op de bijstandslijst van de gemeente worden ingeschreven. Zij is tenminste zestig jaar, de vrouw van één man geweest, en heeft eerlijke arbeid verricht.
- c. Jonge vrouwen, die weduwe zijn geworden, moet je in eerste instantie afwijzen. Laten ze voorzover mogelijk onafhankelijk van de bijstand blijven. Het gevaar is namelijk dat men hen ervan zal beschuldigen misbruik te maken van de uitkering.

Nogmaals: Laster en opspraak liggen om de hoek als het om gemeenschapsgelden gaat. Er zijn al enkelen die zich daardoor teleurgesteld hebben afgekeerd van de gemeente, en zich in hun woede hebben gevoegd bij het machtige verzet tegen de messiaanse beweging. Tot slot: de mogelijkheid van de gemeente om financiële bijstand te organiseren is beperkt. Het is daarom beslist nodig de verantwoordelijkheid te leggen waar zij behoort te liggen. De zorg die de eigen familie kan bieden blijft voor en na geboden.

Rapportage:

Het is opvallend dat Paulus de armen en de professionele werkers in de gemeente in één adem noemt. De inkomsten van de gemeente worden besteed aan de armen en aan salaris voor de professionals. In de protestantse traditie zijn deze twee geldstromen strikt gescheiden en hebben ze elk een eigen loket: de diaconie en de kerkrentmeesters. Het koppelen van lonen en uitkeringen is echter een goede zaak en daarom moet de gemeente ervoor zorgen dat het beheer van de kerkrentmeesters en dat van de diaconie voortdurend in samenhang met elkaar wordt ontwikkeld en getoetst. Het financiële beheer mag geen ander belang op het oog hebben dan de zorg voor het bestaan van mensen die aan de gemeente zijn toevertrouwd.

1. Diaconale bewustwording begint bij de eigen ervaring van de gemeenteleden. Wat het is om zorg te ontvangen en te geven of juist zorg te ontberen en het elkaar te onthouden, dat ontdekt ieder in de wereld van de eigen relaties, op de weg vanaf de geboorte tot aan het

ouder worden en sterven toe. Het is van groot belang dat deze ervaringen bewust worden gemaakt. Door verhalen op te sporen en er aandachtig naar te luisteren kan de zorg die mensen aan elkaar geven naar waarde geschat worden. Diaconale actie mag hier niet aan voorbijgaan. De 'ervaringsdeskundige' moet serieus genomen worden.

2. De hoofdtak van de diaconie is: zelf concrete hulp bieden. Het heeft geen zin in maatschappelijke verontwaardiging te blijven steken of onmogelijke eisen te stellen aan de rest van de samenleving. Hier gaat het om de moed om zelf kleine stappen te zetten. Het betekent heel nuchter dat de plaatselijke diaconie de rekening moet opmaken, een inventarisatie van behoeften en van mogelijkheden moet maken.

Het meest precaire probleem is hoe de diaconie hulp kan aanbieden zonder de ontvanger te vernederen. De balans tussen gever en ontvanger mag niet uit het lood slaan. Daarom is het nodig in elk geval heldere criteria voor de hulpverlening te formuleren. De gouden regel is vervolgens dat de hulp geboden wordt omdat de ontvanger daar recht op heeft.

3. Het doel van alle diaconale inspanning is te voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de hulp. Zinnige hulp is: de ander helpen zichzelf te helpen. Afhankelijk blijven van hulp van anderen is voor de persoon of de groep of het volk in kwestie vernietigend.

Rechtspositie van ambtsdragers (5:17-25)

*De oudsten die goed leiding geven
moeten dubbele eer verwaardigd worden,
vooral die zwoegen
in woordverkondiging en onderricht.*

Want de Schrift zegt:

*'een dorsende os
zul je niet muilbanden' (Deut. 25,4),
en: 'de arbeider is zijn loon wel waard' (Luc. 10,7).*

*Aanvaard tegen een oudste
geen beschuldiging, anders dan
'op twee of drie getuigen' (Deut. 19,15).*

*Wie zondigen, berisp die
voor het aanschijn van allen,
opdat ook de overigen ontzag hebben.
Ik betuig voor het aanschijn van God
en Christus Jezus
en de uitverkoren engelen
dat ge in deze zaken waakzaam zijt,
zonder vooroordeel en
zonder iets te doen uit vooringenomenheid.*

*Leg niemand te snel handen op,
en heb geen gemeenschap met
de zonden van anderen;
bewaars jezelf ongerept.*

*Drink niet langer alleen water,
maar gebruik een weinig wijn,
vanwege de maag
en je veelvuldige misselijkheden.*

*Van sommige mensen
zijn de zonden bij voorbaat zó duidelijk
dat ze hen voorgaan naar een oordeel,
maar bij anderen volgen ze hen;
zo ook zijn de werken die goed zijn
bij voorbaat duidelijk,
en die iets anders zijn
kunnen niet verborgen blijven.*

Parafrase:

De gemeente is ook verplicht tot financiële ondersteuning van haar professionele krachten, die de dagelijkse leiding hebben over de christelijke gemeenschap.

Wanneer de gemeente het werk van haar voorgangers gaat betalen, krijgt zij het recht hun werk te controleren en zo nodig te corrigeren. Bovendien kan zij eisen stellen aan hun professionaliteit.

Maar anderzijds moeten de rechten van de professionals zelf ook gegarandeerd worden. Bij de vaststelling van de rechtspositie van de voorgangers moet de aandacht dus uitgaan in deze drie richtingen:

- a. Salariëring
- b. Juridische procedures bij conflicten
- c. Onderzoek naar de geschiktheid.

a. *Salariëring*. Voorgangers die de veeleisende arbeid verrichten in de dienst aan het Woord en in het Tora-onderwijs zijn een honorarium waard dat het dubbele is van de uitkering die aan de weduwe wordt gegeven. Zij hebben immers doorgaans nog een gezin om voor te zorgen.

Wat de leraar in de gemeente doet is arbeid, en dient als zodanig beloond te worden.

b. *Juridische procedure bij conflicten*.

Omgekeerd behoort het tot het recht van de gemeente om hun voorgangers kritisch te volgen.

De wijze waarop de voorganger zijn werk doet kan aanleiding zijn tot kritiek, en het ambt biedt daartegen niet automatisch bescherming. Maar we hebben er wel een regel voor, die we ontleen aan Deut. 19:15. Eén getuige met een belastende verklaring is niet genoeg. Een beschuldiging jegens een presbyter moet je niet aanvaarden tenzij er twee of drie getuigen zijn. Maar als zij, die presbyters, werkelijk gefaald hebben, stel ze dan aan de kaak voor het aangezicht van allen. Stop de zaak niet in de doofpot en houdt het niet binnenkamers. Kies de openbaarheid, hoe pijnlijk het ook kan zijn voor de betrokkenen. Zo houd je immers de andere ambtsdragers scherp, en dan zullen zij des te bewuster leven in de vrees voor het aangezicht van God.

Ik zeg deze dingen openlijk, als getuige voor het aangezicht van God en van Messias Jezus en voor de engelen die gekozen zijn om het recht te bewaken. En ik hoop dat jij deze juridische procedure zult bewaken zonder vooroordeel en zonder partijdig te handelen.

c. *Onderzoek naar geschiktheid*.

Wie eenmaal ervaring heeft opgedaan met disfunctionerende ouderen is gemotiveerd om grondig onderzoek te doen naar hun geschiktheid, en dan vooral vóórdat zij in het ambt bevestigd worden. Als je een dergelijk onderzoek verwaarloost, ben je zelf verantwoordelijk voor de gevolgen. Neem dus voldoende tijd voordat je tot bevestiging overgaat. Leg niemand te snel de handen op, zonder dat je de persoon beter hebt leren kennen.

Probeer zelf in zulke procedures integer te blijven. Wanneer de druk te groot wordt, neem dan juist enige ruimte voor jezelf. Het is natuurlijk heel goed dat je sober leeft. Maar drink op zo'n dag toch niet alleen water. Ga eens achterover zitten en neem een glas wijn en geniet er rustig van. Anders slaat de spanning op je maag en krijg je last van chronische vermoeidheid. Dan kun je helemaal geen beslissingen meer nemen.

Van sommige kandidaten is direct al duidelijk dat ze niet geschikt zijn. Bij andere zal dat pas later blijken. Daarom is het belangrijk dat je de tijd neemt.

Hoe het ook zij, het onderzoek naar de geschiktheid voor het ambt is een zware verantwoordelijkheid. Het gaat jou als onderzoeker persoonlijk aan.

Rapportage:

Veel tijd van professionals in de kerk gaat op aan ruzies. Dat gaat van oubollig gezeur tot fatale kerkscheuring, van plaagstootjes over en weer tot regelrechte agressie, en men doet het nu eens onder elkaar en vecht dan weer samen tegen de rest van de wereld. Het helpt niet te klagen dat ruzie niet past in de gemeenschap der heiligen. Conflicten komen, ze komen in de regel onverwacht, en maken onveranderlijk het leven zuur. De persoon van de voorganger is zeker niet de oorzaak van alles, maar is onvermijdelijk wel een onderdeel van het gebeuren. De komst van een nieuwe voorganger kan vuurhaarden in de gemeente blussen of juist oprakelen, en omgekeerd kan de omgang met gemeenteleden innerlijke conflicten in de persoon van de voorganger genezen of juist activeren. Dat gebeurt veelal ongewild en onbewust, maar het heeft in alle gevallen aanzienlijke gevolgen. Daarom is 'conflictbeheersing' een iets te mooi woord. Alsof de voorganger onder alle omstandigheden de situatie in handen heeft, en met prudent beleid uit de problemen kan komen.

Conflicten worden in de regel heviger wanneer ze uit schaamte genegeerd worden, of wanneer ze knorrig worden behandeld als onbeschaamde onderbrekingen van het 'eigenlijke' werk. Er is geen andere weg dan ze op te nemen als integrerend deel van het werk.

Conflicten hebben hun geschiedenis.

Het zijn signalen van wat er broeit in diepere lagen van de gemeenschap. De kunst is om die signalen te verstaan.

Afstand bewaren is nodig om duidelijkheid te scheppen.

Het heeft geen zin bij voorbaat 'verzoenend' op te treden en te trachten partijen bij elkaar te brengen. Dan worden de echte problemen verdoezeld. Er is duidelijkheid nodig om recht te doen aan de mensen die het meest te lijden hebben in het conflict. Tegelijk is het de kunst om je zonder vooroordelen in te leven in de context van de ander.

Conflicten hebben een toekomst.

Zo goed als conflicten geworteld zijn in de geschiedenis van de menselijke verhoudingen, zo goed dragen ze hun zieke vrucht in het eigentijds gebeuren. En de problemen die wij niet aanpakken, worden als erfenis doorgegeven aan de volgende generatie.

Respect in de arbeidsverhoudingen. (6: 1-2a)

*Allen die als dienstknechten
onder een juk lopen,
moeten de eigen meesters
alle eer waardig achten,
opdat de naam van God
en het onderricht niet
belasterd worden.*

*Zij die gelovige meesters hebben, moeten hen
niet minachten omdat ze broeders zijn,
maar hun veeleer dienstbaar zijn,
omdat ze gelovigen zijn en geliefden,
die zich toeleggen op weldoen.*

Parafrase:

We hebben het gehad over de sociale verhoudingen binnen de gemeente en gezien hoe belangrijk het betoon van respect is. Het zou mooi zijn als dat een voorbeeld kon zijn voor de verhoudingen in het geheel van de maatschappij. Maar daar zit een probleem. De gemeenteleden leven in het grotere verband van de maatschappij en zijn verwickeld in verhoudingen die lang niet altijd respectvol zijn. Dat wordt het scherpst beleefd door degenen die de zwaarste lasten te dragen krijgen. Dat zijn al diegenen die economisch afhankelijk zijn van anderen en geen baas zijn over hun eigen bestaan. Zij kunnen beschouwd worden als 'knechten' of 'slaven'. Zij leven onder een juk dat ze niet zonder meer van zich af kunnen werpen.

De vraag is nu, hoe je in deze context met elkaar omgaat. Hier kunnen we niet mee dierbaar denken in termen van 'broeders' en 'zusters'. Hier gaat het ongezouten om heren en knechten. Maar gelden hier dan ook principieel andere wetten?

We gaan ervan uit dat het gebod om de menselijke waardigheid te handhaven onder alle omstandigheden geldt. Er is voor de gemeente geen reden om in dit geval een uitzondering te maken. Mannen en vrouwen die in het economische systeem werken moeten de eer krijgen die hen toekomt, in en ondanks het systeem. Als ergens de naam van onze God moet worden opgericht dan hier, in de harde sector van de maatschappij. Degenen die aan dit systeem ondergeschikt zijn hoeven zich niet machteloos te voelen. Juist zij moeten demonstreren dat zij hun eigen broodheren en bewindvoerders de achting geven die hen toekomt, namelijk dat zij alle eer waard zijn die ieder mens toekomt. Niet meer en niet minder. Van zo'n houding zal een veranderende kracht uitgaan.

En omgekeerd kan er ook een beweging uitgaan van bonafide werkgevers. Die nemen gewetensvol de nodige sociale maatregelen om de menselijke waardigheid te handhaven en stellen zich op als solidaire partners in het bedrijf.

Wie zulke betrouwbare bewindvoerders hebben, moeten hen niet minachten, omdat die zich gedragen alsof ze hun broers zijn. Juist hun komt alle eer toe. Wie voor hen werken zullen dus des te meer dienst doen omdat zij zo betrouwbaar en bemind zijn.

Zesde avond

De strijd om gerechtigheid (6:2b-21)

Leer deze dingen en moedig er in aan.

Omstreden levensstijl (6:2b-8)

*Als iemand iets anders leert
en niet komt tot de gezonde woorden
van onze Heer, Jezus Christus,
en bij de leer*

*die overeenkomt met godsvrucht,-
die is opgeblazen; hij weet niets
maar maakt zich ziek over
haarkloverijen en woordgevechten,
waaruit voortkomt: afgunst, twist,
lasteringen, boze vermoedens,
oeverloze discussies van mensen die
in het denken bedorven zijn
en van de waarheid beroofd,
en die menen dat er met de godsvrucht
te verdienen is.*

*Er is met de godsvrucht
veel te verdienen, maar dan
wel gepaard met eigen onderhoud.
Want wij hebben niets
ingedragen in de wereld,
omdat wij er evenmin
iets kunnen uitdragen.*

*Als we kost en kleren hebben,
zullen we daarmee onszelf onderhouden.*

Parafrase:

Er is nog een laatste kwestie die aandacht vraagt. Het gaat om zaken die maatschappelijk gezien erg belangrijk zijn, en je moet deze dingen dan ook in je onderwijs betrekken en de mensen erop aanspreken.

We hebben vastgesteld dat het geheim van onze levensstijl groot is, en we hebben dit geheim verstaan als het missionaire, open, naar buiten gerichte karakter van de gemeente. We hebben er ook op gewezen dat er in de gemeente zelf veel weerstand tegen dit inzicht leeft. Nu komt het erop aan dat we deze weerstand goed leren verstaan. Daarbij spelen niet

alleen theologische argumenten een rol, het gaat ook om maatschappelijke, economische en politieke belangen.

Wat gebeurt er als theologen tekeer gaan tegen onze levenswijze? "Telkens als zo iemand op een andere manier de Tora gaat uitleggen dan wij doen.... maakt hij zich breed en beheerst de hele discussie zonder echter iets van de Tora te begrijpen. Integendeel, hij geeft zich op een ziekelijke manier over aan theologische debatten en woordenstrijd. En dat brengt dan onvermijdelijk afgunst, polarisatie, laster en boze achterdocht voort, kortom dat onophoudelijke geruzie van mensen wier verstand verbijsterd is en die de waarheid kwijt zijn."

Die discussies worden vaak op bittere toon gevoerd en lopen hoog op omdat onze tegenstanders de stellige overtuiging hebben dat wij materieel belang zouden hebben bij onze vrije leefwijze. Ze verdenken ons ervan dat wij met een liberale en aangepaste leefwijze Gods genade goedkoop maken, en dat we dat doen om maar te kunnen meekomen met de gesecculariseerde cultuur en makkelijker te kunnen delen in de algemene welvaart.

Dat is een ernstig verwijt. En daar moet je dan ook geduldig en rustig op ingaan. Geef het maar eerlijk toe: deze leefwijze is van groot materieel belang omdat de gemeente in de samenleving zoekt naar een leefbaar bestaan. En leefbaar betekent: dat een mens genoeg heeft om ervan rond te komen. Genoeg is genoeg.

Hier dienen wij naar het gezonde woord van de Tora te horen en ernaar te leven:

De zuigkracht van het kapitaal (6:9-10)

*Maar zij die rijk willen worden
vallen in verzoeking en valstrik,
en in vele ondoordachte en
schadelijke verlangens,
die de mensen laten verzinken
in verderf en ondergang.*

Degenen die vastbesloten zijn om rijk te worden, krijgen door de Tora een spiegel voorgehouden. Zij moeten niet denken dat ze in de jacht naar het grote geld hun geluk en hun bestaanszekerheid zullen vinden, in tegendeel, ze worden hoe dan ook ten val gebracht. Ze komen in een bepaalde verzoeking, ze raken in een valstrik, nl. van vele onverstandige en schadelijke verlangens, die de mensen uiteindelijk in de vernieling en ondergang storten. De wortel van het kwaad is namelijk geldzucht, dat wil zeggen de kapitaalvorming, de kapitaalvermeerdering en de ophoping van rijkdom. Sommigen die hun zinnen daarop gezet hebben zijn vervreemd geraakt van de goede trouw en hebben hun integriteit en zelfrespect verloren. Ze hebben zichzelf doorboord met vele smarten.

De strijd om gerechtigheid (6:11-16)

*Want de wortel van alle kwaad
is de liefde voor geld;
door daaraan toe te geven
zijn sommigen van het geloof afgedwaald
en hebben zij zichzelf doorboord
met vele smarten.*

*Jij, mens van God,
ontvlucht die dingen!
en jaag gerechtigheid na,
godsvrucht, geloof, liefde,
volharding en zachtzinnigheid.
Strijd de goede strijd van het geloof,
neem het eeuwige leven in ontvangst
waartoe je bent geroepen
en waarvoor je de goede belijdenis
hebt beleden voor het aanschijn van
vele getuigen.
Ik verkondig je
voor het aanschijn van God die
alle dingen ten leven wekt,
en Christus Jezus die voor
Pontius Pilatus de goede belijdenis
heeft betuigd:
bewaars het gebod onbevlekt
en onaantastbaar tot aan de
verschijning van onze Heer, Jezus Christus,
die hij op zijn tijden zal tonen,
hij, de zalige en alleen-machtige,
de Koning der koningen en
Heer der heersers;
hij heeft als enige onsterfelijkheid,
hij bewoont een ontoegankelijk licht;
geen der mensen heeft hem gezien
en geen is bij machte hem te zien;
hem zij eer en eeuwige sterkte.
Amen.*

*Maar nu jij! Een mens zoals al deze mensen, ten dode opgezweept door vele verlangens.
Maar tegelijk een mens die niet aan zichzelf toebehoort, maar aan God. Een mens van God.
Vlucht hieruit weg! Weg uit de sfeer van niet te vervullen verlangens en ongeremde
bezitsuitbreiding. Zit niet achter het kapitaal aan. Jaag liever gerechtigheid na.*

Rapportage:

In de tweede helft van de twintigste eeuw nam de maatschappij-kritische prediking een enorme vlucht (denk aan: bevrijdingstheologie, feministische theologie, acties tegen kernwapens, IKV etc.). Halverwege de jaren tachtig stortte dat met verbrande vleugels neer. Het bleek een Icarus-vlucht te zijn. De hitte waaraan de deelnemers werden blootgesteld, was verschroeiend. Het ging niet meer.

Maar wat ging er nu eigenlijk fout? We deden toch wat we moesten doen. We kozen positie in de hevige oploeiende maatschappelijke strijd om vrijheid en recht. Maar die strijd om vrijheid en recht werd een dodelijke strijd tussen de liberale traditie, die de vrijheid hoog in het vaandel heeft, en de sociale traditie die vooral de belangen van de economisch zwakkeren in het oog heeft. Het liberale vrijheidsconcept bood onvoldoende rechtsgarantie aan de machtelozen en de socialistische rechtstaat bleek onvoldoende vrijheid te bieden voor persoonlijke ontplooiing. De kerk probeerde beide partijen te wijzen op de wortel van het kwaad in de maatschappij. Maar opeens was het over. De strijd in de samenleving luwde en de profetische prediker stond wat verwezen te kijken.

Toen kwam er een tijd dat de kerk vooral met zichzelf bezig was: De gretige aandacht voor het maatschappelijke gebeuren week voor een tijdverslindende obsessie voor de eigen organisatie. De kerken wilden zichzelf mobiliseren, maar zijn verstrikt geraakt in interne conflicten rond de fusie van de PKN.

En nu is er de ontzuivering. Het leven van de gemeente ziet er weer gewoon uit. Het basale handwerk van pastoraat, liturgie, catechese en diaconaat vraagt weer aandacht. De kerk verliest leden, de gemeenten worden kleiner, steeds minder mensen moeten steeds meer doen. Het lijkt of we met een overlevingsstrijd bezig zijn. Het besef van sterfelijkheid dringt zich op.

Wat nu? Laat het zo zijn dat de Geest Gods ons vraagt deze storing, deze crisis niet te negeren, maar toe te laten en te verwerken. Dan staat die Geest zelf er ook garant voor dat deze grote en diepe crisis niet het einde van de gemeente van Christus is. Het is de omweg naar een aarde waar gerechtigheid woont.

Tot slot: Wat zeg je tegen rijke mensen? (6:17-19)

*Verkondig aan de rijken
in de eeuw van nu
dat ze niet hooghartig moeten zijn,
en hun hoop niet gevestigd
moeten houden op een rijkdom
die onzeker is, maar op een God
die ons alle dingen rijkelijk verschaft
om van te genieten,-
laat ze goede dingen bewerken,
rijk zijn in goede werken,
vrijgevig zijn en mededeelzaam,
waardoor zij voor zich
als schat verzamelen
een goed fundament voor de toekomst
om het werkelijke leven
te mogen aannemen.*

Parafrase:

Misschien zijn degenen die momenteel rijk zijn moeilijk te bereiken, vooral wanneer ze zich opsluiten in hun bezit. Het is echter wel je taak ze de Tora voor te houden. Ga vooral niet moraliseren, gedraag je niet rancuneus, en stel hun geen ongemakkelijke eisen. Maar geef ze de volgende opdracht mee:

Dat het hun niet naar het hoofd stijgt; en dat ze dus niet hun hoop stellen op de onduidelijke factor: "rijkdom", maar dat ze leven vanuit het vertrouwen op God. Laten ze zich ervan bewust zijn dat Hij het is die ons alle dingen rijkelijk verleent, om er met een goed geweten van te genieten!

Dat ze goede arbeid verrichten; dat ze dus rijk zijn in het doen van eerlijke arbeid, en dat ze in alles wat ze doen vrijgevig zijn, sociaal!

Zo moeten zij voor zich een éerlijk kapitaal verwerven voor de toekomst, opdat zij het échte leven zullen ontvangen!

De ultieme testcase (6:20-21)

*O Timoteüs, bewaar het pand
dat je is toevertrouwd
en keer je af van de platgetreden
holle klanken en opwerpingen van de
bedrieglijk zogenoemde 'kennis'
die sommigen verkondigen
en waarmee ze het geloof
zijn kwijtgeraakt.
De genade zij met jullie!*

Parafrase:

Ach Timoteus, de strijd om de gerechtigheid is zwaar en de weerstanden zijn groot. We hebben gemerkt hoezeer we juist in de gemeente zelf op weerstanden stuiten. Laat je daardoor echter niet ontmoedigen.

Bewaar de opdracht die jou is toevertrouwd als een kostbare erfenis. Keer je af van de holle kreten van de oppositie. Raak vooral niet onder de indruk van de theologische betweter die radicale en principiële en definitieve oplossingen aandraagt en wel even zal zeggen wat Waar, Waarachtig en Juist is, met een beroep op God of het Gevoel of de Rede. Die beroept zich op kennis die die naam niet verdient. Dat is namelijk een kennis die niet bijdraagt tot het opbouwen van het vertrouwen. Sommigen die denken dat ze het weten, zijn juist als het gaat om de goede vertrouwensrelatie, helemaal de weg kwijtgeraakt.

Ik groet aan het eind de hele gemeente: De genade zij met jullie! En met deze herinnering aan de vrije genade breng ik de hoorders weer terug bij het begin van de brief. We begonnen immers met een beroep op Gods genade, ontferming en vrede. Je kunt dus na lezing weer bij het begin beginnen.

Dat wij onszelf gewonnen geven
aan het bevrijdende bestaan,
aan wat ons uitdaagt om te leven.
Dat wij de stille roep verstaan.

Dat wij versteende zekerheden
verlaten om op weg te gaan.
Dat niet de greep van het verleden
ons achterhaalt en stil doet staan.

Omdat de huizen die wij bouwden
geen onderkomen kunnen zijn.
Omdat het bloedeloos vertrouwde
ons achterdochtig maakt en klein.

Dat wat wij hebben ons niet gijzelt,
dat wij van elke dwang bevrijd
naar onbekende plaatsen reizen.
Dat Gij ons onderkomen zijt.

Lied 816 Liedboek 2013

